

SATUKIRJA KOTIMAAN ADOPTIOSTA

OPINNÄYTETYÖN RAPORTTI

Leena Klaavuniemi

Raisa Pajamo

Opinnäytetyö, syksy 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan virkakelpoi-
suus

TIIVISTELMÄ

Klaavuniemi, Leena & Pajamo, Raisa. Satukirja kotimaan adoptiosta. Syksy 2018. 58 s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö on produktio, joka koostuu sekä raporttiosuudesta että satukirjasta. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Adoptioperheet ry. Työn tarkoituksena oli tutkia avoimen adoptiopuheen merkitystä adoptioperheen sisällä, sekä sadun ja kuvituksen merkitystä lapsen kehitykselle. Näiden tietojen, Adoptioperheet ry:n kanssa tehtyjen pohdintojen, sekä kokemusasiantuntijan, kotimaan adoptiovanhemman, kokemuksiin pohjautuen syntyi satukirja kotimaan adoptiosta.

Kirjan tavoitteena on olla helposti lähestyttävä satukirja, joka auttaa lisäämään avointa kommunikaatiota adoptiosta perheen sisällä. Satukirja on suunnattu ensisijaisesti 3–5-vuotiaille kotimaasta adoptoiduille lapsille perheineen. Kirjan tarkoituksena on olla vanhempien ja lapsen apuna adoptiotarinan käsittelyssä lapsen ikätasoisesti, sekä auttaa adoptiopuheen ylläpitämistä perheen arjessa helposti lähestyttävällä tavalla. Kirja kertoo Kari ja Kerttu Korvapuustisen tarinan, kuinka he saivat kauan odotetun adoptiolapsen kotimaasta. Kuvitus toteutettiin akvarelliknätekniikalla.

Perheen sisäisen avoimen adoptiopuheen vaikutukset on todettu positiivisiksi ja vaikutusten kantavan aina aikuisuuteen asti. Adoptiovanhempia kehoitetaan puhumaan adoptiosta, lapsen ikä huomioiden, heti lapsen perheeseen saapumisesta lähtien, jotta puheesta tulisi luonteva osa perheen elämää.

Varhaislapsuudessa sadut ovat lapselle tärkeimpiä ajattelun muokkaajia. Sadun kautta lapsi työstää asioita mielessään. Varhaislapsuudessa sadun kuvien merkitys on suurempi kuin tekstin.

Satukirjan arviointi toteutettiin koelukijoiden avulla. Koelukijoina toimivat Adoptioperheet ry:n työntekijät, yksi kotimaan adoptioperhe sekä yksi kotimaan adoptiolapsen isoäiti. Saadun palautteen perusteella osaa satukirjan teksteistä muokattiin. Palautteen perusteella kirja oli sympaattinen, värikäs ja sen teksti oli kaunista. Kuvat olivat lasta kiinnostavat, herättivät keskustelua ja lapsi halusi kuulla sadun uudelleen. Saadun palautteen perusteella satukirjalle asetetut tavoitteet toteutuivat. Satukirja toimii apuna avoimen kommunikaation lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi perheen sisällä.

Asiasanat: adoptio, avoimuus, kotimaan adoptio, satu

ABSTRACT

Klaavuniemi Leena and Pajamo Raisa.

A Storybook about domestic adoption in Finland. 58 p., 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

This is functional thesis consists of a report and a product, a storybook about domestic adoption in Finland. The purpose of this thesis was to examine communication openness within the adoptive families and the meaning of fairy tales and illustration in fairy tales to the child's development. The collaborative partner was Adoptioperheet ry. Based on the findings, conversations with employees of Adoptioperheet ry and by experiences of an adoptive parent, was created a storybook about domestic adoption in Finland.

The purpose of the book is to be an easily available story book to help parents and children to discuss the child's own adoption story and to increase and maintain the open communication concerning adoption within the family. The book is meant for three to five years old domestically adopted children with their families. A story about how Kari and Kerttu Korvapuustinen got a long wanted child through domestic adoption. The illustration of the book was made with water-color technique.

The impact of the open communication within a family has been found positive. Adoptive parents have been recommended to talk about the adoption on the child's level of understanding from the beginning of the child's becoming a member of the family. So the talking about the adoption would become a natural part of the family's everyday life.

Fairy tales are the most important modifiers of thinking in the early childhood. Through a fairy tale child goes through things in his mind. The meaning of the illustration is more important in the early childhood than the text in the fairy tale.

The test readers evaluated the storybook. The test readers were the employees of the Adoptioperheet ry, one domestic adoptive family and one grandmother of a domestic adopted child's. Parts of the book were modified based on the feedback received. Based on the feedback, the storybook was colorful, sympathetic and the text was beautiful. The pictures were interesting to the child and aroused discussion with the parents reading the book. The child also asked to hear the fairy tale again. Based on the feedback, the targets set for the storybook were fulfilled. The storybook helps to increase and maintain open communication concerning adoption within the family.

Key words: adoption, fairy tale, domestic adoption, openness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ADOPTIOPERHEET RY	7
2.1 Toiminta.....	7
2.2 Yhteistyötahot.....	8
3 ADOPTIO	9
3.1 Adoptioprosessi.....	9
3.1 Kotimainen adoptio ja avoimuus.....	12
3.2 Adoptiota koskevan avoimen kommunikaation merkitys	14
3.3 Vuorovaikutuksellinen avoimuus	18
4 VANHEMMUUS, KIINTYMYS JA VUOROVAIKUTUS.....	19
4.1 Vanhemmuus	19
5.1 Satu ja sen merkitys kehitykselle.....	27
5.2 Kuvakirja, kuvituksen merkitys ja ominaispiirteet.....	29
6 SATUKIRJA KOTIMAAN ADOPTIOSTA	32
6.1 Tavoitteet ja tarkoitus	32
6.2 Satukirjan teema ja juoni	33
6.3 Satukirjan suunnittelu	43
6.4 Satukirjan toteuttaminen.....	46
6.5 Satukirjan arvioiminen	47
7 POHDINTA	49
7.1 Eettisyys ja luotettavuus	51
7.2 Ammatillinen kasvu	53
LÄHTEET.....	55
LIITTEET	60
Liite 1 Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta (salattu)...	60

1 JOHDANTO

Adoptioprosessi ja se, kuinka adoptioon suhtaudutaan, on muuttunut vuosien saatossa vaietusta salaisuudesta avoimeksi. Kun vielä 1950- ja 1960-luvulla adoptiolapsen taustoista, tai adoptiosta ylipäänsä, ei juurikaan keskusteltu, nykyisin adoptiosta kannustetaan kertomaan lapselle jo vauvaiästä lukien. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 52).

Vaikka kansainvälinen adoptio ja kotimaan adoptio ovat monilta osin samankaltaisia prosesseja, ne myös eroavat suuresti toisistaan. Kansainvälisessä adoptiossa tulevat adoptiovanhemmat hakevat lapsen kotiin toisesta maasta ja tämä hakumatka on tärkeä osa lapsen tarinaa. Lapsen biologiset vanhemmat asuvat fyysisesti kaukana, toisessa maassa ja kulttuurissa. Lapsi on mahdollisesti viettänyt elämänsä ensimmäiset vuodet lastenkodissa. Biologisista vanhemmista voi olla vain hyvin vähän tietoa saatavilla tai mahdollisesti lapsen biologiset vanhemmat eivät ole ollenkaan tiedossa. Kotimaan adoptiossa lapsen biologinen äiti, ja usein myös isä, on tiedossa. Heistä on olemassa hyvin taustatietoja ja he saattavat asua hyvin lähellä, jopa samassa kaupungissa kuin adoptioperhe.

Kotimaan adoptiossa lapsi on usein asunut ensimmäiset elinkuukautensa sijaisperheen kotona. Kotimaan adoptiolapset ovat usein myös iältään nuorempia kuin kansainvälisen adoption kautta tulevat lapset. Valtaosa kotimaan adoptiolapsista tulee adoptioperheeseen pienenä vauvana. Kansainvälisesti adoptoitavat lapset ovat iältään vanhempia. (Adoptioperheet ry. Adoptiopolku.)

Halusimme haastaa itsemme ja tehdä opinnäytetyöksemme jotain itsellemme ihan uutta ja erilaista. Innostuimme ajatuksesta tehdä satukirja. Olemme molemmat toki kuunnelleet ja katselleet satukirjoja lapsuudessamme ja lukeneet niitä lapsillemme aikuisuudessa. Emme kuitenkaan koskaan olleet itse tehneet satutai mitään muutakaan kirjaa. Ajatus satukirjaan kotimaan adoptiosta lähti myös omista tarpeista. Toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä on kahden kotimaasta adoptoidun alle kouluikäisen lapsen adoptioäiti. Etsiessään aiheeseen liittyviä satukirjoja hän huomasi kotimaan adoptiota koskevien satukirjojen olemattoman

saatavuuden. Kansainväliseen adoptioon liittyviä satukirjoja löytyy kyllä runsaasti, mutta kotimaan adoptioon liittyviä vain muutama ja nekin iäkkäitä. Koska kotimaasta ja kansainvälisesti adoptoitujen lasten tarinat eroavat monilta osin, etenkin elämän alkutaipaleelta, on tärkeää saada satukirja, jonka tarina sopii juuri kotimaasta adoptoidulle lapselle. Kirja, johon lapsi voi samaistua ja näin käsitellä omaa adoptiotarinaansa ja taustaansa. Näin ajatus opinnäytetyön aiheesta, oman satukirjan tekemisestä kotimaan adoptiosta, heräsi.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia avoimen adoptiopuheen merkitystä adoptioperheen sisällä, sekä sadun ja kuvituksen merkitystä lapsen kehitykselle. Sadun kautta lapsi työstää asioita mielessään (Mäki & Kinnunen 2005, 31). Lapsen tunne-elämää eheyttävät sadut auttavat lasta käsittelemään tunteita (Mäkelä 2003, 35). Kirjanlukutilanteessa jaetulla vuorovaikutuksella on lapsen kehitykselle tärkeä merkitys (Lyytinen & Lyytinen 2003, 115–117).

Kirjamme, Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta, on ensisijaisesti suunnattu 3–5-vuotiaille kotimaasta adoptoiduille lapsille sekä heidän perheilleen. Ajatuksenamme oli painottaa avoimuutta adoptiosta puhumisessa ja luoda satukirja, joka on vanhemmille tukena adoptiosta keskustelun herättämisessä ja ylläpitämisessä. Satukirjan tavoitteena on kertoa lapsen ikätasoisesti adoptiosta rehellisesti, olla apuna lapsen oman adoptiotarinan käsittelyssä, herättää keskustelua ja vahvistaa lapsen ja vanhemman suhdetta. Kirjan tavoitteena on olla helposti lähestyttävä lämminhenkinen satukirja. Satukirjan avulla adoptio aiheeseen voidaan palata aina uudelleen ja uudelleen.

2 ADOPTIOPERHEET RY

Saimme satukirjaprojektiin yhteistyökumppaniksemme Adoptioperheet ry:n, joka on valtakunnallinen adoptioperheitä yhdistävä, heidän asemaansa ja asioitaan ajava toimija. Koimme heidät parhaaksi yhteistyökumppaniksi, joka tuntee adoptioperheiden arjen iloineen ja haasteineen. Adoptioperheet ry:n silloinen virkaa tekevä toiminnanjohtaja Elina Helmanen ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Hanna-Kaisa Virtanen kiinnostuivat aiheesta, kun ehdotimme heille yhteistyötä keväällä 2017. Adoptioperheet ry oli huomannut kanssamme saman asian, että nykypäivään sopivia kotimaan adoptiota käsitteleviä satukirjoja ei juurikaan ole saatavilla. Näin ollen tekemämme satukirja olisi tarpeellinen. Virtanen lupautui yhteyshenkilöksemme.

Adoptioperheet ry on Suomen valtakunnallinen adoptioasioiden kokemusasiantuntija. Yhdistys on koti- ja ulkomailta adoptoineiden, adoptoitujen, adoptioprosessissa mukana olevien, adoptiota harkitsevien ja heidän läheistensä sekä muiden yhdistyksen päämääriä kannattavien yhdistys. Adoptioperheet ry toimii tukena adoptiopolulla aina lapsen odotuksesta adoptoidun aikuisuuteen asti. Adoptioperheet ry tarjoaa vertaistukea, tuottaa tietoa ja tekee vaikuttamistyötä. Adoptioperheet ry:seen kuuluu 3100 aikuisjäsentä, joista osa on ulkosuomalaisia. (Kehitysyhteistyön kattojärjestö.)

2.1 Toiminta

Toiminnallaan Adoptioperheet ry pyrkii tukemaan perheitä, jotka ovat adoptioprosessin eri vaiheissa, sekä ottamaan kantaa adoptiokeskusteluun, jota julkisuudessa käydään. Yhdistys haluaa myöskin parantaa adoptioperheiden asemaa yhteiskunnassa. Adoptioperheet ry tekee median kanssa yhteistyötä, sekä tiedottaa ja opastaa terveys- ja kasvatusalan ammattilaisia. Tapoja, joilla perheitä tue-

taan, ovat esimerkiksi koko maan kattavan vertaistuen koordinointi, jäsentapaamisten järjestäminen, koulutus sekä adoptioaiheiset luennot. Luentoja järjestetään netin välityksellä ja perinteisesti. (Monimuotoiset perheet. Verkosto ja järjestöt. Adoptioperheet ry.)

Vaikuttamistyö, johon yhdistyksen toiminta keskittyy, on adoptiotukien saaminen ja yhtäläisten perhevapaiden saaminen. (Monimuotoiset perheet. Verkosto ja järjestöt. Adoptioperheet ry.) 11.4.2018 tämä pitkäaikainen tavoite yhtäläisistä perhevapaista toteutui Adoptioperheet ry:n vaikuttamistyön johdosta, kun hallitus ilmoitti kehysriihen päätöksestä päivittää perhevapaat samalle tasolle kuin niin sanotuissa normiperheissä. (Adoptioperheet ry, 2018. Perhevapaaudistus.)

Adoptioperheet-lehti on ainoa kotimainen adoptioon keskittyvä julkaisu ja se on Adoptioperheet ry:n julkaisu. Oppaat varhaiskasvatukseen, kouluun ja neuvolaan löytyvät Adoptioperheet ry:n verkkosivuilta. (Monimuotoiset perheet. Verkosto ja järjestöt. Adoptioperheet ry.)

2.2 Yhteistyötahot

Adoptioperheet ry tekee kaikkien adoptiotahojen kanssa yhteistyötä. Yhteistyökumppaneita on Helsingin kaupungin adoptiopalvelut, Pelastakaa Lapset ry, Interpedia, Yhteiset Lapsemme ry, Aikuisten adoptoitujen yhdistykset: Aikuiset adoptoidut ry, Kansainvälisesti adoptoidut aikuiset ry, Adopterande Finland rf, Vuxna Internationellt Adopterade i Finland rf, adoptiokuraattori, adoption keskusviranomaisen ja adoptiolautakunta Valvirassa. (Adoptioperheet ry. Yhteistyötahot.)

Adoptioperheet ry tekee myös edunvalvonta töitä usean järjestön kanssa yhteistyössä: KÄPY- Lapsikuolemaperheet, Lapsettomien yhdistys Simpukka, Familia ry, Perhehoitoliitto, Sateenkaariperheet, Suomen Monikkoperheet, Suomen nuoret lesket, Suomen Uusperheellisten Liitto, Yhden Vanhemman Perheiden Liiton

kanssa muodostaman verkoston kesken, Monimuotoiset perheet verkoston sekä Kaikkien perheiden Suomen kanssa yhteisessä verkostojen yhteisprojektissa. Jäsenenä Adoptioperheet ry kuuluu Lastensuojelun Keskusliittoon, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepaan sekä Sosiaalialan Työntajiin. Adoptioperheet ry on myös ollut jäsenenä pohjoismaisessa adoptiojärjestöjen verkostossa, Nordic Adoption Council, vuodesta 2008 alkaen. (Adoptioperheet ry. Yhteistyötahot.)

3 ADOPTIO

Adoptio on yksi tapa perheellistyä. Vuosittain uuden kodin adoption kautta saa Suomessa noin 50 kotimaasta adoptoitua ja vajaa 200 kansainvälisesti adoptoitua lasta (Tervonen-Arnkil 2015a, 382. Helsingin kaupunki 2018. Kansainvälinen adoptio).

3.1 Adoptioprosessi

Adoptioprosessi alkaa adoptioneuvonnalla. Oikeus neuvontaan on säädetty laissa (L22/2012) ja se on maksutonta asiakkaalle. (Pelastakaa Lapset. Adoptioprosessi.) Adoptioneuvonnan antamisesta vastaa asiakkaan kotikunta tai kunta voi myös ostaa palvelun Pelastakaan Lapset ry:ltä (Adoptioperheet ry. Neuvonta). Adoptioneuvonnan pituus vaihtelee puolesta vuodesta puoleentoista vuoteen. Neuvontaan voi joissakin kunnissa olla jonoa. Neuvonnan aikana selvitetään sosiaalityöntekijän avulla adoptionhakijoiden adoptiovanhemmiksi tuleminen valmiuksia valmentaen heitä samalla adoptiovanhemmuuteen. Adoptio on ajattelu- ja kasvuprosessi vanhemmiksi toivoville. (Adoptioperheet ry. Neuvonta.)

Adoptioneuvonnassa käsitellään hakijoiden kanssa heidän lapsuuden kokemuksiaan, menetyksiään, parisuhdettaan, lapseen liittyviä näkökulmia ja kasvatuskysymyksiä. Myös lapsen syntymävanhemmat saavat adoptioneuvontaa kotimaan adoptioissa, jotta voivat tehdä päätöksen lapsen antamisesta adoptoitavaksi. Lapsen edun toteutuminen ja sen valvominen on neuvonnan perimmäinen tarkoitus. Pyrkimyksenä on löytää lapselle hänen yksilöllisiin tarpeisiin mahdollisimman hyvin vastaavat vanhemmat. Lait ja kansainväliset sopimukset säätelevät adoptiotoimintaa asettaen esimerkiksi iän ja terveydentilan suhteen adoptiohakijoille tiettyjä vaatimuksia. (Adoptioperheet ry. Neuvonta.)

Lain mukaan adoptionhakijan tulee muun muassa olla alaikäistä lasta adoptoidessaan iältään 25–50-vuotias. Ikäeron adoptoitavaan tulee olla vähintään 18 vuotta ja enintään 45 vuotta. Avioliitossa oleva voi adoptoida lapsen vain yhdessä puolisonsa kanssa. Vain aviopuolisot voivat adoptoida lapsen yhdessä. (L22/2012.) Adoption edellytyksenä ei ole biologinen lapsettomuus. Kotimaan adoptiossa kuitenkin edellytetään tahatonta lapsettomuutta ja biologiset lapset ovat este kotimaan adoptiolle (Adoptioperheet ry. Usein kysyttyä). Adoptioneuvonnan aikana tehdään päätös siitä, haetaanko kansainvälistä adoptiota vai kotimaan adoptiota.

Sosiaalityöntekijä kirjoittaa neuvonnan päätteeksi kotiselvityksen perheestä. Kotiselvitys käsittelee adoptiomotiiveja, kykyä ryhtyä adoptiovanhemmaksi sekä elämäntilannetta. Tämän jälkeen tulee Valviran alaiselta adoptiolautakunnalta hakea adoptiolupaa. Kotiselvitys on yksi adoptiohakemuksen liitteistä. Kotiselvityksen sisällölle yhtenä hyvänä lähtökohtana voi pitää sitä, että adoptoidulle lapselle sen voi antaa koska vain luettavaksi. Adoptiolautakunta saattaa joskus tarvita lisäselvityksiä ja hakemuksen käsittely voi viivästyä tämän takia. (Adoptioperheet ry. Lupa.)

Adoptiolupaa haetaan perheen valitseman adoptionpalvelunantajan kautta, jonka asiakkaaksi heidän tulee ensin rekisteröityä. Se missä perhe on osallistunut adoptioneuvontaan ei vaikuta palvelunantajan valintaan. (Interpedia. Kansainvälinen adoptio. Adoptio. Adoptioprosessi. 2018.) Palvelunantaja valitaan adop-

tioneuvonnan loppupuolella. Kotiselvitys toimitetaan valitulle adoptiopalveluntajalle. (Pelastakaa Lapset. Adoptioprosessin vaiheet.) Kansainvälisen adoption palveluntarjoajina Suomessa toimivat Helsingin kaupungin adoptiopalvelu, Interpedia ja Pelastakaa Lapset ry. Kotimaan adoptioita hoitavat kunnat ja Pelastakaa Lapset ry. (Adoptioperheet ry. Neuvonta. Lupa.)

Kansainvälisessä adoptiossa lopullinen kohdema valitaan adoptioluvan saamisen jälkeen (Pelastakaa Lapset. Adoptioprosessin vaiheet). Odotusajat hakemuksen lähettämisen jälkeen ovat yksilöllisiä, useimmiten muutaman vuoden kestäviä (Interpedia. Kansainvälinen adoptio. Adoptio. Adoptioprosessi. 2018). Odotusaikaan vaikuttaa hakemuksen sisältö, hakijoiden lasta koskevat toiveet ja kohdemaan tilanne. Lapsiesityksen saapumisen jälkeen hakumatkalle voidaan lähteä adoptiokontaktin esittämässä aikataulussa. Lapsiesitys voidaan hyväksyä tai hylätä jo sen saavuttua, mutta vasta lapseen tutustumisen jälkeen voidaan tehdä päätös adoptioimisesta. Hakumatka kestää muutamasta viikosta muutama kuukauteen maasta riippuen. (Pelastakaa Lapset. Adoptioprosessin vaiheet).

Hakumatkan jälkeen alkaa seurantajakso, jolla tuen antaminen perheelle jatkuu jälkiseurannan muodossa. Jälkiseurannasta tehdyt seurantaraportit lähetetään myös kohdemaahan. (Interpedia. Kansainvälinen adoptio. Adoptio. Adoptioprosessi. 2018.) Seuranta-aika, jonka aikana syntymämaan viranomaiset seuraavat lapsen sopeutumista vaihtelee kohdemaasta riippuen. (Pelastakaa Lapset. Adoptioprosessin vaiheet).

Kotimaan adoptiossa hakijat jäävät odottamaan lasta, lapsiesitystä, kun adoptiolupa on saatu adoptiolautakunnalta. Kokonaisuudessaan prosessi kestää 3–5 vuotta, mutta toisinaan pidempäänkin. (Adoptioperheet ry. Lapsiesitys.) Kotimaan adoptiossa lapsen voisi hakea kotiin jo tuntien kuluessa lapsiesityksen saapumisesta. (Adoptioperheet ry. Lapsen hakeminen kotiin.)

Kotimaan adoptiossa adoptoitavan lapsen syntymävanhemmilla on kahdeksan viikon mittainen lakisääteinen harkinta-aika, jonka jälkeen he voivat tehdä päätöksen lapsen adoptioon luovuttamisesta. Ensimmäiset kuukautensa suurin osa

kotimaan adoptiolapsista viettää lyhytaikaisessa sijaisperheessä. Adoptioprosessi päättyy kotimaassa jälkiseurantaan sekä siihen, että adoptio vahvistetaan. (Adoptioperheet ry. Lapsiesitys.)

Adoptiolapsen odotus sisältää monenlaisia tunteita. Välillä hakijat ovat toiveikkaita ja odottaminen on helppoa, välillä odottaminen on taas raskasta ja vaikeaa kestää. Isot elämänmuutokset voivat vaarantaa adoption etenemisen ja erilaiset pelot ovatkin tavallisia. Adoptioprosessin keston ennalta tietämättömyys ja yhä pidentyneet odotusajat tekevät odotusajasta haasteellisen. Myös hakijoiden läheisiä voi ihmetyttää, miksi lapsen saaminen kestää niin pitkään. (Adoptioperheet ry. Lupa) Kun lapsiesitys saapuu, on sen saaminen hyvin tunteellinen hetki. Paikka ja aika, missä soiton tullessa on oltu, muistetaan hakijoiden keskuudessa hyvin tarkasti. (Adoptioperheet ry. Lapsen hakeminen kotiin.)

3.1 Kotimainen adoptio ja avoimuus

Vuonna 1989 julkaistussa "Palleroinen pienen pieni norsunpoikanen" kirjassa norsun poikanen, Palleroinen, eksyy kotilaumastaan ja lopulta vesisikapariskunta ottaa Palleroisen kasvattilapsekseen. Kirjan lopussa vesisikaäiti ja -isä pohtivat tulisiko heidän kertoa Palleroiselle, että tämä ei ole heidän oikea lapsensa. Tähän toinen vanhemmista toteaa "ei, miksipä kertoisimme". (Moser 1989.) Ilmapiiri ja ajatusmaailma adoptiota ja siitä puhumisen avoimuutta koskien on muuttunut suuresti viime vuosikymmeninä.

Kotimainen adoptio on nykyisin kovin harvinainen ratkaisu, vain noin 50 suomalaista vauvaa tarvitsee vuosittain adoptiokodin (Tervonen-Arnkil 2015a, 382). Vielä 1960- ja 1970-luvuilla syntyi Suomessa niin paljon lapsia adoptoitavaksi, että kaikille tarvitseville ei löytynyt perhehoitoa. Satoja lapsia adoptoitiin ulkomaille ja lastenkodeissa oli pieniä lapsia. Adoptoitavien lasten määrän

huomattavaan muutokseen on monia syitä, joista 1970-luvun alussa voimaan astunut aborttilain kokonaisuudistus merkittävimpanä. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 51–52.)

Adoptio on oikeudellinen toimenpide, jossa vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät lapsen adoptiovanhemmille. Oikeudellisesti adoptiolapsi saa perheessä saman aseman kuin biologinen lapsi. Lapsen ja vanhemman välille luodaan adoptiossa purkamaton side. (Pelastakaa lapset. Työmme kotimaassa. Adoptiot. Adoptioneuvonta.) Adoptiolain (L22/2012) mukaan adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille. Adoption vahvistamisen jälkeen lapsen vanhemmuus siirtyy aikaisemmilta vanhemmilta adoptiovanhemmille. Samoin lapsen aikaisemmat vanhemmat vapautuvat velvollisuudesta vastata lapsen elätksestä. (L22/2012.)

Adoption lähtökohtana on aina ollut tarjota lapselle mahdollisuus kasvaa perheessä. Oman taustan tuntemisen ja avoimuuden merkityksen ymmärtäminen on lisääntynyt huomattavasti vasta viime vuosikymmeninä. Adoptoitu voi milloin tahansa pyytää adoptioneuvonnasta tietoja taustastaan, hänen ei tarvitse odottaa tietojen saamista aikuisuuteen saakka. Matka avoimuuteen ei ole ollut helppo. Syntymävanhemman tarve salata adoptio liittyy usein vaikeisiin inhimillisiin tunteisiin, häpeään ja epäonnistumisen tunteeseen. Adoptiovanhemmat taas voivat kokea häpeää, jos taustalla on biologinen lapsettomuus. Myös adoptoitu voi tuntea häpeää siitä, että syntymävanhemmat ovat hylänneet hänet, hän ei ole kellyvannut. (Tervonen-Arnkil 2015a, 379–381.)

Suomessa ei ole koskaan virallisesti ollut salattuja adoptioita, asiakirjoihin on aina merkitty kaikki saatavilla oleva tieto. Lapsen syntymävanhemmat ovat saattaneet haluta salata antaneensa lapsen adoptioon, mutta se ei ole Suomessa mahdollista. Asiakirjoissa on kuitenkin paljon puutteita, varsinkin isyyttä koskien. Nykyisessä adoptioneuvonnassa lapsen oikeus tietää syntymävanhempansa ja tuntea alkuperänsä kerrotaan tarkasti kaikille neuvonnan osapuolille. Syntymävanhemmat ovat näin tietoisia, että lapsi saattaa ottaa heihin yhteyttä myöhemmässä vaiheessa elämäänsä, jos adoptio ei ole niin sanottu avoin adoptio heti alusta

lukien. (Tervonen-Arnkil 2015a, 377–378.) Suomalaisessa adoptiokäytännössä korostetaan suhteiden säilyttämistä lapsen syntymäperheeseen vähintäänkin niin, että lapsi on tietoinen syntymävanhemmistaan. (Pösö 2003, 155–156).

Avoimella adoptiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsen syntymävanhemman kanssa on tehty sopimus yhteydenpidosta lapsen kanssa. Yhteydenpito voi tapahtua suoraan osapuolten välillä, jolloin kyseessä on avoin adoptio, tai välitetysti adoptiotoimiston kautta, jolloin kyseessä on puoliavoin adoptio. Avoimessa adoptiossa perheillä on tiedossa toistensa yhteystiedot. Puoliavoimessa adoptiossa syntymävanhempi ja adoptioperhe voivat vaihtaa kuulumisia esimerkiksi lähettämällä toisilleen kirjeitä ja valokuvia adoptiotoimiston välityksellä. (Tervonen-Arnkil 2015b, 58.)

3.2 Adoptiota koskevan avoimen kommunikaation merkitys

Perheen sisäisellä kommunikaatiolla tarkoitetaan perheenjäsenten välillä välittyviä sanallisia ja ei-sanallisia viestejä. Kommunikaatio sisältää kyvyn kiinnittää huomiota siihen, mitä toinen osapuoli ajattelee ja tuntee. Tärkeä osa kommunikaatiosta on siis kuunteleminen, ei vain puhuminen. Jotta kommunikaatio perheen sisällä olisi toimivaa, tulisi perheenjäsenten olla avoimia ja rehellisiä toisilleen. Avoimuus ja rehellisyys luovat pohjan luottavaiselle suhteelle. Ilman luottamusta perheet eivät voi luoda vahvoja siteitä. Erityisesti vanhemmat ovat vastuussa sellaisen ympäristön luomisesta, jossa perheenjäsenten on turvallista ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan. (Peterson 2009.)

Brodzinsky (2005) on määritellyt avoimen adoptiokommunikaation tarkoittavan perheenjäsenten halua käsitellä adoption merkitystä heidän elämässään ja tämän merkityksen jakamista perheenjäsentensä kanssa. Se tarkoittaa myös halua tutkia adoptioon liittyviä asioita suhteessa omaan perheeseen, sekä tiedostaa ja tukea lapsen kuulumista kahteen perheeseen. (Barbosa-Ducharme & Soares 2016.)

Kommunikaation avoimuutta adoptioperheissä on tutkittu suhteellisen vähän. Kuitenkin niissä tutkimuksissa, joita on tehty, on havaittu, että adoptoidut, jotka ovat saaneet puhua adoptiosta vanhempiensa kanssa avoimesti, suorasti ja puolustelematta, ovat kokeneet vaikutukset positiivisiksi. Vaikutukset eivät koskettaneet pelkästään lapsuutta, vaan ne kantoivat aikuisuuteen asti. Esimerkiksi Stein ja Hoopes (1985) totesivat tutkimuksessaan, että adoptionuorilla, joiden perheessä oli käyty avoimempaa adoptiokeskustelua, oli nuoruudessaan vähemmän ongelmia identiteettinsä kanssa kuin perheissä, joissa adoptiosta ei oltu keskusteltu avoimesti. Kohlerin, Grotevantin ja McRoyn (2002) tutkimuksessa adoptoidut nuoret, joiden perheissä kommunikoitiin avoimemmin, kertoivat luottavansa vanhempiinsa enemmän, tuntevansa itsensä vähemmän vieraantuneiksi vanhemmistaan ja ylipäänsä kokivat perheen paremmin toimivaksi kuin perheissä, joissa adoptiosta ei puhuttu avoimesti. Sobol, Delaney ja Earn (1994) liittivät perheen sisäisen avoimen adoptiopuheen aikuisen adoptoidun tuntemaan läheisempään suhteeseen adoptiovanhempiaan kohtaan. (Brodzinsky 2006, 5.)

Adoptiovanhempia on kehoitettu jo pitkän aikaa puhumaan adoptiosta heti lapsen saavuttua perheeseen, jotta adoptiosta ja siitä puhumisesta tulisi mahdollisimman luontevaa ja tuttua käsitellä. Adoptiosta neuvotaan puhumaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. (Tervonen-Arnkil 2015a, 378.) Koska kotimaan adoptio ei tule useinkaan esille muusta väestöstä erottumisena, ympäristön reaktioina tai lapsen oman ihmettelyn kautta, on vanhemmilla suuri vastuu ottaa adoptio puheeksi lapsen kanssa. Adoptiotyötä tekevän sosiaalityöntekijä Päivi Partasen mukaan adoptiosta tulee osa ihmisen elämää, eikä se ole iso juttu tai salattu asia, jos adoptiosta keskustellaan avoimesti perheessä. Aikuiset adoptoidut kokevat tavallisesti avoimuuden lasta ja adoptiovanhempia yhteen sitovana voimana. (Karhu 2013, 14.)

Perheitä tulisi kannustaa puhumaan adoptiosta avoimesti. Adoptiovanhempien ei tulisi pelkästään tiedostaa adoptiosta puhumisen keskeistä merkitystä, vaan myös osata keskustella lapsen kanssa hänen taustastaan, vaikka siitä olisi vain hyvin vähän tietoa tai lapsen taustassa olisi herkkäluontoisia tietoja. Jos lapsen taustasta esimerkiksi on vain vähän tietoa, tulisi vanhempien kannustaa lasta ker-

tomaan heille ajatuksiaan, uskomuksiaan, fantasioitaan ja tunteitaan syntymävanhempiaan ja adoption syitä koskien. Näin toimimalla adoptiovanhemmat pääsevät lähemmäs lapsensa henkistä- ja emotionaalista suhtautumista adoptiota kohtaan. Samalla se myös epäsuorasti normalisoi lapsen uteliaisuutta perimäänsä kohtaan ja helpottaa avoimempaa kommunikaatiota. Lyhyesti sanottuna, vaikka adoptio ei olisi virallisesti avoin adoptio, kommunikaation adoptiosta tulisi olla avointa. Tämä on osa-alue, jossa vanhemmat todennäköisimmin tarvitsevat ammattilaisten apua. (Brodzinsky 2006, 14–15.) Satukirja adoptiosta on hyvä apukeino adoption puheeksi ottamiselle tai adoptiopuheen ylläpitämiselle jo pienen lapsen kanssa. Kirjan avulla lapsi ja adoptiovanhempi voivat yhdessä tutkia kirjan adoptiolapsen tarinaa ja käydä sen avulla keskustelua lapsen omasta adoptiotarinasta.

Päivi Partanen (2014) on tutkimuksessaan tarkastellut aikuisten, kotimaasta adoptoitujen, kokemuksia adoptiosta ja adoptiosta puhumisesta, sekä eroja avoimen adoption ja avoimuuden välillä. Kyselyyn vastanneista 83 % oli naisia ja 17 % miehiä. Kyselyyn vastaajat oli adoptoitu 1949–1989 välisenä aikana. Suurin osa vastaajista, 87 %, oli adoptoitu alle vuoden ikäisinä. Näistä kyselyyn vastanneista adoptoiduista vain 33 % oli kokenut voineensa puhua adoptiovanhempiansa kanssa adoptiosta riittävästi tai paljon. 30 % vastaajista oli kokenut voineensa puhua adoptiosta adoptiovanhempiansa kanssa liian vähän ja 15 % ei ollut puhunut adoptiovanhempiansa kanssa adoptiosta lainkaan. Vastaajista 22 % oli kokenut voineensa puhua adoptiosta adoptiovanhempiansa kanssa jonkin verran. (Partanen 2014.)

Ne adoptoidut, jotka kokivat, että adoptiosta ei oltu puhuttu ollenkaan adoptiovanhempien kanssa, olivat saattaneet olla lapsuudessaan tietämättömiä adoptiosta ja olivat saattaneet saada tiedon siitä vasta aikuisina. Kokemus puhumattomuudesta on voinut myös syntyä, jos vanhemmat eivät ole aktiivisesti puhuneet adoptiosta lapsen kanssa tai puhuminen siitä on ollut vaikeaa. Ne, jotka kokivat adoptiosta puhuttaneen liian vähän, olivat olleet tietoisia adoptiosta, mutta vanhemmat eivät olleet kyenneet jakamaan lapsen tunteita tai käsittelemään asiaa

lapsen kehitystason mukaisesti. Lapsi saattaa myös itse alkaa välttelemään aiheesta puhumista, jos huomaa sen olevan vanhemmille vaikeaa. Kun puhetta adoptiosta oli ollut jonkin verran, adoptoitu oli tiennyt olevansa adoptoitu, mutta asiasta ei oltu puhuttu riittävästi. Adoptiovanhemman tai lapsen syyllisyys tai häpeä saattoivat myös olla puheen esteenä. (Partanen 2014, 54–55.) Partasen tutkimuksen vastauksista selviää, että suuri osa kyselyyn vastanneista on kokenut adoptiopuheen olleen perheessä riittämätöntä.

Adoptoidut, jotka kokivat adoptiosta puhuttaneen riittävästi, kokivat adoption lapsuudessaan luonnolliseksi asiaksi, johon ei liittynyt salailua tai häpeää. He olivat myös saaneet tietoja biologisesta taustastaan ja adoptiovanhemmat olivat olleet valmiita vastaamaan lapsen kysymyksiin. Adoptoidut, jotka olivat puhuneet paljon adoptiosta perheensä kanssa, kokivat asian luonnolliseksi. He olivat saaneet vanhemmiltaan kaiken tiedon mitä adoptiosta oli olemassa. Vanhemmat olivat ottaneet asian puheeksi eri kehitysvaiheissa ja olivat tukeneet lasta taustan selvittämisessä. Myös Partasen tutkimuksessa adoptoidut, jotka olivat voineet puhua adoptiosta avoimesti perheessään, kokivat adoption myönteisenä ja luonnollisena asiana ja he kokivat olevansa ylpeitä erityisyydestään. Kun vanhemmat onnistuvat välittämään adoption vahvuutena saa lapsi sitä kautta vahvemman itsetunnon. (Partanen 2014, 55–58.)

Myös vastaajien ikä on osaltaan vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin. Vielä 1950–1960-luvuilla saatettiin ajatella, että adoptiotaustan salaaminen lapselta on hänelle parempi, jotta hän voisi paremmin integroitua adoptioperheeseen. Vastauksissa kokemus siitä, että adoptio puhetta on ollut paljon, painottui vastaajista nuorempiin. Ne, jotka kokivat, että adoptiopuhetta ei ollut lainkaan olivat taas vastaajista vanhimpia. Kuitenkin liian vähän puhetta adoptiosta oli ollut myös nuorempien vastaajien keskuudessa ja yksi vastaajista vanhemmassa ikäluokassa koki puhetta adoptiosta olleen riittävästi puhetta. (Partanen 2014, 58–59.)

Niin Partasen tutkimuksessa kuin aiemmissakin tutkimuksissa on käynyt ilmi, että avoin puhe adoptiosta perheen sisällä on tärkeä tekijä lapsen hyvinvoinnille. Avoin puhe adoptiosta auttaa terveen itsetunnon kehittymisessä ja vähentää

adoptoidun identiteetti ongelmia. Kun adoptiosta puhutaan perheen sisällä avoimesti ja lapselle annetaan lapsen kehitystason mukaisesti adoptiosta saatavilla oleva tieto, kasvaa adoptiosta luonnollinen osa perheen arkea ja elämää, ilman siihen liittyvää salailua, häpeää tai lapsen fantasiointia taustastaan ja biologisesta perheestään. Koska adoptiovanhemmat saattavat kokea adoption puheeksi ottamisen haastavaksi, ovat apukeinot puheeksi ottamisen avuksi tervetulleita. Kun adoptioasiaa pidetään perheen keskusteluissa yllä, tulee siitä luonnollinen osa perheen elämää ja adoptiosta puhumisen kynnys madaltuu.

3.3 Vuorovaikutuksellinen avoimuus

Sitä, kuinka adoptiosta ja adoptioon liittyvistä aiheista keskustellaan perheissä, kutsutaan vuorovaikutukselliseksi avoimuudeksi (Partanen 2014, 11). Jatkuva vuorovaikutuksellinen avoimuus (communicative openness) on tutkijoiden mielestä tärkeämpää kuin rakenteellisesti avoin adoptio. Koska avoimen adoption myötä perheessä puhutaan enemmän adoptiosta, lisää se myös vuorovaikutuksellista avoimuutta. Adoptio, joka on rakenteellisesti avoin ei kuitenkaan takaa sitä, että vanhemmat vastaavat lapsen esittämiin adoptiokysymyksiin avoimesti. (Tervonen-Arnkill 2015b, 61.)

Avoimessa adoptiossa keskustelu voi joskus olla vain vähäistä ja yhteys syntymävanhempaan rajoittua lapsen syntymäpäiväjuhlissa vierailuun. Kontaktit ja tutuus kuitenkin antavat puitteet ja mahdollisuuden lapselle, hänen tahtoessaan, kysyä biologiselta vanhemmaltaan suoraa tietoa. Kysymyksiä, jotka usein askarruttavat adoptoitujen mieltä ovat tieto siitä, miksi vanhempi luopui lapsestaan tai kuka hänen isänsä on. (Tervonen-Arnkill 2015b, 62.)

Vuorovaikutuksellinen avoimuus tarkoittaa, että kaksiiin vanhempiin suhtaudutaan avoimesti ja että asiasta on mahdollista puhua avoimesti (Tervonen-Arnkill 2015b, 62). Adoptiossa osapuolia on kolme, lapsi, biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat. Salailulta ja häpeältä sekä fantasioilta tiedon sijaan välttyään, kun

perheessä puhutaan avoimesti adoptiosta kaikki sen osapuolet hyväksyvästi. (Pasanen ja Tervonen-Arnkill 2013, 57.) Perheessä voidaan myös käsitellä adoptiota, vaikka minkäänlaista yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin ei olisikaan. Vuorovaikutuksellinen adoptio on salliva ja myönteinen asenne adoptioon liittyvistä asioista, tunteista ja ajatuksista puhumiseen, eikä pelkästään liity vain tietoon kaksista vanhemmista. Vuorovaikutuksellisen avoimuuden katsotaan olevan edellytys adoptiovanhemmuuteen ja siksi heitä valmennetaan siihen, niin tärkeänä sitä pidetään. Kaikissa adoptioissa vuorovaikutuksellisen avoimuuden tulisi voida toteutua. Adoptiotarinan tekee luonnolliseksi se, että siitä kerrotaan lapsen ikätason mukaisesti hänelle heti alusta alkaen. Tarinaan voidaan palata aina kun siitä eri ikävaiheissa alkaa jokin osa mietityttämään. (Tervonen-Arnkill 2015b, 62.)

4 VANHEMMUUS, KIINTYMYS JA VUOROVAIKUTUS

Tässä luvussa käsittelemme vanhemmuutta, sekä kiintymyksen ja vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kehitykselle.

4.1 Vanhemmuus

Biologinen vanhempi on joko synnyttänyt tai siittänyt lapsen (Valkonen 1995, 2). Lapsi saa periytyviä ominaisuuksia biologisilta vanhemmiltaan (Huttunen 2012). Sosiaalinen vanhempi on taas se, jonka kanssa lapsi elää (Valkonen 1995, 2). Keskeistä sosiaalisen vanhemmuuden määrittelyssä on lapsen kanssa yhteisen arjen jakaminen. Sosiaalinen vanhemmuus rakentuu vähitellen. (Huttunen 2012.) Psykologisessa vanhemmuudessa on olennaista lapsen ja vanhemman välinen kiintymys ja lapsen samaistuminen vanhempaan. Psykologisen vanhemmuuden

käsite perustuu ajatukseen, että siinä on kyse enemmästä kuin biologisen- tai sosiaalisen vanhemman asemasta. (Valkonen 1995, 2–3.)

Perinteisessä ydinperheessä biologinen-, psykologinen- ja sosiaalinen vanhemmuus ovat osaksi päällekkäisiä. Sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus näyttävät sisältyvän biologiseen vanhemmuuteen. Lapsen geneettisen identiteetin määrää biologinen vanhemmuus. Sosiaalisen vanhemmuuden kautta taas määrytyy sosiaalinen identiteetti. Lapsi saa nimen, kansalaisuuden ja kansallisen identiteetin sosiaalisen vanhemmuuden kautta. Psykologinen vanhemmuus tarkoittaa vanhempien niitä toimia ja ominaisuuksia, jotka tukevat lapsen psykologista identiteettiä ja eheyttä henkilönä. Psykologinen vanhemmuus voi kehittyä ilman biologista vanhemmuutta, kuten adoptiossa. (Gerris 1994, 148–149.)

Adoptiovanhemmuus voidaan katsoa erityiseksi vanhemmuudeksi (Pasanen & Pärssinen-Hentula 2011, 224). Se on monella tapaa hyvin samanlaista kuin biologinen vanhemmuus, mutta siihen liittyy erityisiä piirteitä. Lapset ja vanhemmat eivät kyseenalaista biologista vanhemmuutta. Adoptiovanhemmat taas joutuvat pohtimaan ja arvioimaan omaa kykyään vanhemmuuteen jo ennen vanhemmaksi tuloaan. He ovat myös biologiseen perheeseen verrattuna eri lailla ulkopuolisten ja viranomaisten tarkkailtavana. (Kalland 2003, 204–205).

Adoptioperhe perustuu sopimukseen, jossa biologisen perheen verisiteet korvataan sopimuksella. Adoptiovanhemmat etsivät yhteenkuuluvuutta lapseen. He alkavat niin sanotusti tehdä lapsesta omaa, omaan perheeseen kuuluvaa. Yhteenkuuluvuutta voidaan etsiä enteistä, siitä että juuri tämä lapsi oli heille tarkoitettu. Tällainen enne voi olla vaikkapa lapsen syntymä juuri sillä hetkellä, kun perhe tiedustelee omaa tilannettaan adoptiojonossa. Yhteenkuuluvuutta etsitään myös samanlaisin keinoin kuin biologisissa perheissä, löytämällä samankaltaisuutta lapsen ja itsensä välillä. Myös biologisissa perheissä lapsen syntymä herättää keskustelua siitä kenen näköinen syntynyt lapsi on. Näin vahvistetaan lapsen kuulumista perheeseen ja sukuun. (Högbacka 2009, 162–167.)

Adoptioperheissä tuen tarpeen todennäköisyys jossain elämän vaiheessa on suurempi kuin monissa muissa perheissä. Lapsi saattaa tarvita tukea esimerkiksi

muodostaessaan suhdetta omaan elämäntarinaansa ja taustaansa koskien. Tukea lapsi saattaa tarvita muun muassa, jos hänen taustaansa koskevat tiedot ovat vaillinaiset tai lapsen taustassa on kipeitä asioita. Tukea lapsi voi tarvita myös asioihin, joissa hänen on vaikeaa samaistua ikätovereidensa tai ystäviensä lapsuuden tarinaan, kuten ero biologisista vanhemmista ja vaiheet ennen adoptioperheeseen muuttamista. (Pasanen & Pärssinen-Hentula 2011, 224.)

Adoptiovanhemmat ovat kaksoisroolissa lapsen elämäntarinan jäsentämisessä. Vanhemmat ovat lapsen elämäntarinan jäsentämisen perusta. Toisaalta he ovat itse pala lapsen mutkikasta elämäntarinaa ja edustavat biologisista vanhemmista erillistä toista vanhemmuutta. Vanhemmista ulkopuoliset sosiaaliset suhteet rikastuttavat lapsen elämäntarinan käsittelemistä, kun lapsi kasvaa isommaksi. Toisaalta ne taas tuovat siihen omat haasteensa. Kuitenkin vielä aikuisuudessa-kin adoptiolapset kantavat mukanaan sitä, kuinka lapsuuden kodissa adoptioasioita on käsitelty. (Pasanen & Pärssinen-Hentula 2011, 224–225.)

4.2 Kiintymyssuhteet

Lapsen fysiologisista tarpeista huolehtiminen on yksi vanhempien tärkeistä tehtävistä. Heidän tehtävänä on myöskin edellytysten luominen hyvälle sosiaaliselle sekä psyykkiselle kehitykselle. Brittiläisen John Bowlbyn luoma kiintymyssuhdeteoria on nykyisin yksi ohittamattomista tavoista tarkastella varhaista vuorovaikutusta. Kiintymyssuhdeteoriaa pidetään 1900-luvun yhtenä psyykkisen kehityksen tärkeimmistä teorioista. (Sinkkonen 2015, 23.)

Vahvojen tunnesiteiden luominen muutamiin läheisiin ihmisiin on yksi synnynnäisistä tarpeistamme. Se, että vauvalla on läheisyydessään hänestä huolehtivia aikuisia, on ehto vauvan hengissä säilymiselle. Vanhemman käyttäytymisestä sekä lapsen reagoinnista siihen, että lapsen mieleen alkaa muodostumaan sisäisiä työskentelymalleja eli odotusarvoja. Odotusarvot muokkaavat ja suodattavat niin

sisältä kuin ulkopäinkin saapuvaa tietoa. Kiintymyssuhteet rakentuvat juuri näiden työskentelymallien perustalle, kun pienet vuorovaikutustapahtumat yhdistyessään muodostavat laajemman kokonaisuuden ja kiintymyssuhdemallit syntyvät. (Sinkkonen 2015, 23.)

Kiintymyssuhteella on useita merkityksiä lapsen kehityksessä. Perusturvallisuuden tunteen tuottaminen on ensimmäinen tehtävä. Se syntyy vanhemman tarjoaman läheisyyden avulla. Toinen tehtävä on vauvan tunnetilojen ja vireystilan säätelyyn liittyvä. Vauvan hoitaja auttaa rytmittämään valveilla olon ja unen vuorottelua ja säätelemään tunnetiloja. Tähän vauva tarvitsee hoitajan apua. Kolmantena tehtävä on auttaa vauvaa ensimmäisen vuoden loppuun mennessä ilmaistamaan ja välittämään ympäristölle omia tunteitaan. Vuorovaikutuksessa vauva oppii kommunikaation alkeet. Neljäntenä tehtävänä on vanhemman luoman turvan avulla mahdollistaa tarve oppia ja tutkia ympäristöä, kehityksen perusedellytys. Varhaisten vuorovaikutuskokemusten myötä nämä kiintymyssuhteen osaset syntyvät lapsen ensimmäisen vuoden aikana. (Salo 2002, 52–54.)

Vauva kiinnittyy vain niihin ihmisiin, jotka ovat hänen ensimmäinen vuotensa aikana tarpeeksi paljon läsnä fyysisesti. Pelkkä läsnäolo ei kuitenkaan ole riittävää, vaan vanhemman varhainen vuorovaikutus lapseen on edellytys kiintymyssuhteen syntymiselle. Kun kiintymyssuhde on kerran syntynyt, se säilyy aina, eikä ole hallittavissa tietoisesti. Lapsen ei ole mahdollista luoda kiintymyssuhdetta, jos hän kasvaa ilman pysyvää suhdetta aikuiseen tai hoiva, jota hän on saa, on epä säännöllistä. (Salo 2002, 45–46.)

Keskeistä lapsen vuorovaikutuksen kehitykselle on hänen vuorovaikutuksen osapuolena saamansa kokemus omasta osuudestaan. Lapsen täytyisi pystyä tuntemaan, että hän on aktiivinen vaikuttaja, joka saa toiminnalleen aikuiselta kohtalaisen hyvää vastakaikua. Tällaista ketjua ei synny, jollei aikuinen pysty sensitiivisesti vastaamaan lapsen tarpeisiin. (Sinkkonen 2015, 24.) Turvallinen vanhempi pyrkii sanoittamaan lapsen tunteita ja näin jakamaan lapsen psyykkistä todellisuutta. Keskeistä on kyky iloita lapsen kanssa ja kyky olla käytettävissä silloin, kun lapsi kaipaa turvaa tai lohdutusta. (Kalland 2005, 203.)

Kun lapsi elää maailmassa, joka on ennakoitavissa ja jossa hän pystyy tuomaan vuorovaikutuksessa esille kaikenlaiset tunteensa ilman pelkoa hylätyksi tulemisesta, syntyy turvallinen kiintymyssuhde. Kun lapsi voi luottavaisesti heittäytyä häntä hoitavan aikuisen varaan, pystyy hän käyttämään omat voimavaransa oppimiseen ja maailmaan tutustumiseen. Onkin todettu, että kiintymyssuhteella, joka on turvallinen, on hyvään tiedolliseen ja sosiaaliseen kehitykseen yhteys. (Sinkkonen. 2015, 27.) Kiintymyssuhde on myös yhteydessä lapsen kielellisiin kommunikaatitaitoihin (Salo 2002, 69).

Perheissä, joissa vanhemmat ovat kahta eri sukupuolta hakee lapsi useimmiten äidiltään lohdutusta, mutta käyttää isäänsä tukena luottavaiseen tutkimiseen. Kiintymyssuhdemalleilla on taipumus siirtyä myös sukupolvelta toiselle. Kiintymyssuhdemalli saattaa myöskin muuttua välttelevästä mallista ristiriitaiseen, jos vanhempi, joka on kiintynyt välttelevästi, tietoisesti tahtoo kasvattaa lapsensa toisella lailla kuin hänet on kasvatettu. Kehityksellinen tavoite on, että lapsi itsenäistyy ja kypsyy, eikä loputtomiin pysy vanhempiensa luona. (Sinkkonen 2015, 29-31.)

4.3 Sosiaalinen vuorovaikutus ja kehitys

Kun pieni vauva ja äiti kohtaavat toisensa ja katsovat toisiaan syvälle silmiin, kohtaa lapsi äitinsä silmissä ihailua, ihmettelyä ja hellyyttä. Vastavuoroisesti äiti kohtaa lapsen silmissä iloa, luottamusta, uteliaisuutta ja avoimuutta maailmalle. Tämä on tärkeä hetki, kuten monet muut vastaavanlaiset hetket, joissa vanhempi on lapselleen läsnä. Näistä vastavuoroisista hetkistä muodostuu onnellisen lapsuuden rakennusaineet. (Haarakangas 2011, 24.) Vanhemmat, jotka ovat arjessa tunnetasolla vahvasti läsnä, vahvistavat lapsen myönteisteistä minäkuvaa. Jos lasta hoivaava henkilö on välinpitämätön ja hyljeksivä lapsi saattaa kokea itsensä arvottomaksi. (Nurmi ym. 2014, 32.)

Kehitys joka varhaislapsuudessa tapahtuu, toimii perustana tiedoille ja taidoille, joita ihminen oppii myöhemmin. Varhaislapsuuden merkityksellisiä yhteyksiä ovat koti- ja päivähoitoympäristö sekä sukulaisverkostojen vuorovaikutussuhteet. Kasvuympäristössä, joka on suotuista, aikuisten käyttäytyminen on ennakoitavaa ja johdonmukaista, sekä lasta arvostavaa. Lapselle perusturvallisuuden tunteen tuottaa se, että lapsi luottaa aikuisiin, jotka häntä hoivaavat. Perusturvallisuuden tunne luo hyvän pohjan oppimiselle, lapsen emotionaaliselle ja sosiaaliselle kehitykselle sekä ympäristön tutkimiselle. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 18).

Vanhemmuuteen kuuluu myös ristiriitaisia tunteita, kuten kielteiset ajatukset vanhemmuutta tai lasta kohtaan. Adoptiovanhempi voi pelästyä näitä tunteitaan ja koettaa peittää tai tukahduttaa ne. Se voi näkyä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa niin, että vain positiiviset tunteet saavat näkyä ja negatiivisten tunteiden ilmaisuun suhtaudutaan varovaisesti. Vanhempi kokee helposti syyllisyyttä ja tarvetta korjaamiseen, jos kaikki lapsen oireilu liitetään lapsen varhaisiin menetyksiin ja adoptiotaustaan. Suhteesta lapsen ja vanhemman välillä tulee varovainen, joka vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen sekä vanhemman kykyyn osoittaa spontaania hellyyttä ja rakkautta lasta kohtaan. (Kalland 2003, 206 – 207.)

Vuorovaikutus toimii lapsen kehityksen oleellisena tukena. Kirjojen lukeminen, satujen ja lorujen kertominen, leikkiminen ja pelaaminen yhdessä aikuisen kanssa tukevat lapsen kehitystä. Näihin yhteisiin hetkiin liittyy useita tärkeitä asioita lapsen kehityksen kannalta. Myönteisissä vuorovaikutustilanteissa lapsella on turvallinen olo käsitellä asioita. Keskustelut lapsen ja vanhemman välillä ovat pidempiä kirjanlukutilanteissa, kuin arjen normaaleissa toimitissa. Omalla puheellaan aikuinen voi virittää lapsen mielikuvia kirjan tapahtumista ja lapsen kokemuksista niihin liittyen. Aikuiset viestivät olevansa kiinnostuneita ja laajentavat lapsen ympäristönjäsenystaitoja vastaamalla lapsen esittämiin kysymyksiin. Vuorovaikutus on kuitenkin vastavuoroista lapsen ja aikuisen välillä. Molemmat vaikuttavat toistensa käyttäytymiseen. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 116.)

Pienelle lapselle maailma on avoinna ja myös lapsi on avoin maailmalle. Lapsi suhtautuu kaikkeen ympärillään olevaan uteliaasti ja puhumaan oppiessaan oppii

hän myös ihmettelemään maailman ilmiöitä ääneen. (Haarakangas 2011, 129.) Opinnäytetyöhömmme kuuluvaa satukirjaa "Maailman ihanin vauva" lukemalla, vanhemmat pystyvät helpommin vastaamaan lapsen adoptiota koskeviin ihmetyksiin ja kysymyksiin. Miksi minä en kasvanut äiti sinun mahassasi? Keneltä minä näytän? Satukirjan selkeät kuvat ja kotimaisen adoptioprosessin kulkua noudattava juoni toimivat siinä hyvänä apuna herättäen kysymyksiä, sekä helpottaen keskustelua lapsen kanssa. Satukirjaa voi hyödyntää myöskin varhaiskasvatuksessa, jossa usein herää lasten kesken ihmettelyä perheiden erilaisuudesta.

Luontaisesti sosiaalinen lapsi hakeutuu toista ihmistä kohti. Lapsen kohdatessa toisen ihmisen, äidin, syntyy lapsen luottamus maailmaan, sillä äiti huolehtii hänestä ja tyydyttää hänen tarpeensa. Lapsen ensimmäisen sosiaalinen taito on kiintymyssuhteen muodostaminen. Siinä lapsi oppii, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa. Sosiaalisten suhteiden itselleen hankkiminen ei kuitenkaan ole lapsen tehtävä. Aikuisen tehtävänä on sellaisen kiintymyssuhteen mahdollistaminen lapsille, jonka avulla hän oppii miten ihmiset toimivat keskenään. Turvallisia ja pysyviä ihmissuhteita tulee olla lapsen elämässä, jotta lapsi voi käydä läpi kehitystehtävän. (Keltikangas-Järvinen 2012, 39.)

Sosiaalinen kehitys kulkee tunne-elämän ja minäkäsityksen kanssa tiiviisti yhdessä. Sosiaalisen kehityksen, persoonallisuuden ja ihmisen tunne-elämän yhteyttä korostavat usein psykologiassa käytetyt käsitteet sosioemotionaalinen tai psykososiaalinen. Käytettäessä näitä käsitteitä, tarkkailtavana on sosiaaliseen ympäristöön suhteessa oleva ihmisen sisäinen maailma. (Ojanen, Ritmala, Sívén, Vihunen & Vilen 2010, 166.)

Keskeisiä käsitteitä lapsuuden ajan sosiaalistumisessa ovat samaistuminen eli identifikaatio, itsekontrollin kehittyminen, uhma ja ympäristön antamat palautteet. Lapsi peilaa toimintojaan niin leikeissä kuin ihmissuhteissaan toisiin ihmisiin saaden palautetta, jonka avulla hän muuttaa toimintaansa. Vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa tapahtuu lapsen yksilöllisen minuuden kehitys. (Vilkko-Riihelä. 2006, 223.)

Kolmen vuoden ikäinen lapsi alkaa myös samaistua vanhempaan, joka on hänen kanssaan samaa sukupuolta. Lapsi myös yksilöityy ja hänen minuutensa syntyy. Lapsi joutuu hyväksymään muissa ja itsessään olevan hyvän sekä pahan ja luopumaan suuruuskuvitelmistaan, mitkä ovat kaikkivoipaisia. Jos lapsi kokee tunnekohteiden olevan pysyviä, oppii hän käsittelemään pettymyksiään hiukan paremmin. Lapsi, joka on turvallisesti kiinnittynyt vanhempiinsa luottaa siihen, ettei vanhempien rakkaus häntä kohtaan missään olosuhteissa katoa. (Vilkko-Riihelä. 2006, 224-229.)

Luonnollisesti tavoitteena on se, että lapsi rakentaisi molempiin vanhemmistaan vahvan siteen, jotta lapsella olisi ympärillään useita turvallisia ihmisiä. Varhain alkavien sosiaalisten taitojen oppiminen alkaa tilanteista, joita vanhempi ei edes liitä sosiaaliin taitoihin. Varhaisessa vanhempien ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa kotona opitaan ensimmäiset tärkeimmät sosiaaliset taidot. (Keltikangas-Järvinen 2012, 70.)

Kukaan ei ole keksinyt dialogisuutta vaan se on syntynyt aikojen alussa ihmisen mukana ja syntyy edelleen ajasta ja paikasta riippumatta jokaisen vauvan mukana. Onnen ollessa myötä dialogisuus kehittyy äidin ja lapsen vuorovaikutuksessa, perheenjäsenten ja lapsen kanssakäymisessä, yhteisissä leikeissä lasten välillä, sekä läsnä olevassa olemisessa koko yhteisön välillä. (Haarakangas 2011, 130-131.)

5 SADUN MERKITYS KEHITYKSELLE

5.1 Satu ja sen merkitys kehitykselle

Kirjanlukutilanteessa jaetulla vuorovaikutuksella on lapsen kehitykselle tärkeä merkitys. Myös yhteiset hetket vanhempien kanssa sekä arjen kokeminen ovat tärkeitä lapsen kehitykselle. Lapsen kehityksen kannalta merkityksellisiä ovat lukutilanteet, joissa lapsen ja aikuisen huomio keskittyy samaan asiaan, esimerkiksi tiettyyn kuvaan kirjassa. Tilanteessa jaettu tarkkaavaisuus on yhteistä vuorovaikutusta, jossa molemmilla osapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa toisen käyttäytymiseen. Puheellaan aikuinen voi virittää lapsen mielikuvia esimerkiksi kirjan kuvista ja lapsen omista kokemuksista. Lapselle tulisi antaa tarpeeksi aikaa hahmottaa kokemaansa ja tehdä aloitteita. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 115–117.)

Sadun kautta lapsi työstää asioita mielessään. Lapsi saattaa esimerkiksi haluta kuulla jonkun sadun yhä uudestaan ja uudestaan, aina siihen asti, kun hän on mielessään käsitellyt siinä esille tulevan asian ja kokee olevansa valmis uuteen satuun. (Mäki & Kinnunen 2005, 31) Lapsen tunne-elämää eheyttävät sadut auttavat lasta myös elämään kokemiensa kielteisten tunteiden kanssa (Mäkelä 2003, 35). Satukirjan lukeminen yhdessä lapsen kanssa on luonteva tapa ottaa adoptio puheeksi, yhtenä muiden tapojen ohella, ja näin käsitellä asiaa osana normaalia elämää.

Sadut ovat esioperationaalisen kauden tärkeimpiä ajattelun muokkaajia. Esioperationaalinen kausi jakautuu kahteen eri alavaiheeseen. Havaintoajattelun eli esikäsitteellisen ajattelun vaiheeseen, joka ajoittuu ikävuosiin 2–4 ja Intuitiivisen ajattelun kauteen, joka puolestaan ajoittuu ikävuosien 4–7 välille. Lapsen on esimerkiksi helppo samaistua eläimiin, jotka on varustettu ihmisen ominaisuuksilla. Satujen kautta lapsi oppii myöskin moraalien alkeita, kun hyvyys palkitaan ja paha saa sadussa palkkansa. Myös omien tunteiden, ahdistuksen ja pelkojen käsittely

onnistuu satujen avulla. Tueksi ja turvaksi tunteiden peilaamiseen ja kohtaamiseen tarvitaan aikuista. (Vilkko-Riihelä. 2006, 212–213.)

Lapsi uskoo esikäsitteellisen kauden aikana, että ympäristön tapahtumat saa muuttumaan oman tahdon avulla juuri semmoisiksi, kun itse haluaa. Lapsen ajattelua määrittävät myös havainnot ja lapsi uskoo minkä hän näkee. Alkupuolella kautta leimaavat lapsen ajattelua virheelliset rinnastukset. Vaikka kahdella asialla olisi vain yksi yhteinen ominaisuus, rinnastaa lapsi sen samanlaiseksi kaikilta ominaisuuksiltaan. Esioperationaalisella kaudella lapsi alkaa myös ymmärtämään asioiden välisiä suhteita ja määriä paremmin ja hänen ajantajunsa paranee. Myöskin se, että lapsi ei enää usko pystyvänsä muuttamaan ihmisten toimintaa ja ympäristöään pelkällä ajattelulla kuuluu keskeisiin saavutuksiin tässä kaudessa. (Vilkko-Riihelä. 2006, 213–214.)

Kielen kehitykselle ja lapsen ajattelulle satujen lukemisella on tärkeä osuus. Satujen avulla lapsi oppii uusia asioita, kuten esimerkiksi loogista ajattelua, kielenkäyttömuotoja ja sanoja. Kulttuuriperintö ja elämykset välittyvät lapselle niin ikään satujen kautta. Sadun sankarin ja muiden satuhahmojen avulla lapsi oppii ja kasvaa. Sadut jäsentävät lapsen ympärillä olevaa maailmaa ja hänen älyllistä mielenkiintoaan. (Jääskeläinen & Kalliokoski 2001, 22–28.) Kielitaito on tärkeässä osassa lapsen kehitystä useastakin syystä. Sen avulla lapsi hankkii tietoja, tutustuu maailmaan ympärillään ja jäsentää havaintojaan. Puhe on sosiaalisen vuorovaikutuksen, ajatusten ja tunteiden, suunnittelun ja ongelmanratkaisun väline. Hyvä kielenhallinta on oleellinen niin yksilölliseen kuin yhteisölliseen selviytymiseen. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 92–93.)

Tapahtumat saavat saduissa tarvittavan etäisyyden. Vaikeus, joka on ”seitsemän meren takana” ja jonka päähenkilö on eläin, tai kuvitteellinen hahmo on lapselle helpompi kohdata. (Ylönen 2007, 8.) Tarinat muodostavat turvan monesti liiankin rankalta todellisuudelta ja niin sanottu satujen viitta suojaa lasta. Lapsi poimii intuitiivisesti tarinasta itselleen voimia. Lapsen, joka on kokenut kovia saattaa olla vaikea käsitellä tunteitaan. (Ylönen 2008, 4–7.) Lukukokemuksissa lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät. Voidakseen eläytyä toisten ihmisten ajatuksiin ja tunteisiin lapsi tarvitsee mielikuvitusta. (Maunumaa, Rauhala & Simojoki 1999, 6–8.)

Lapset kertovat mielellään tarinoita vanhempiensa kanssa, koska niiden avulla he saavat mahdollisuuden keskustella heitä kiinnostavista asioista. Lukuhetkien avulla lapsi oppii kiinnittämään huomiota tapahtumasarjoihin, joita on kuvattu kirjoitetun kielen avulla. Näitä tapahtumasarjoja hän alkaakin pian tämän jälkeen harjoittelemaan toisten lasten kanssa leikkiessään. (Nurmi ym. 2014, 51.) Lapsen tarinankerrontataitoja vahvistavat vanhempien hänelle lukemat sadut. Nämä taidot ovat yhteydessä myös lapsen sosiaalisiin taitoihin. Myös tavalla kuinka vanhemmat kommunikoivat on merkitystä. Tarkentavat kysymykset keskustelussa lapsen kanssa rohkaisevat lasta syy-seuraussuhteita pohtivaan kielenkäyttöön. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 104–105.) Kun lapsen lähiaikuiset omassa puheessa kyselevät ja vastaavat, selittävät asioita, oppii lapsi pitämään näitä kommunikointitapoja luonnollisina (Lyytinen & Lyytinen 2002, 118).

5.2 Kuvakirja, kuvituksen merkitys ja ominaispiirteet

Leikki-ikäiselle kuvakirjat ovat sosiaalisen elämän oppikirjoja. Nykyisin hyvinvoinnin keskeisenä edellytyksenä pidetään juuri sosiaalisia taitoja. Sosiaalisten taitojen avulla selviydytään monista hankalista tilanteista ja niiden avulla hoidetaan myös ihmissuhteita. Lapsen vuorovaikutustaitoja harjaannuttaa hänelle luetut kirjat. Niiden avulla lapsi voi miettiä, kuinka tulla toimeen toisten ihmisten kanssa ja myös oman itsensä kanssa. Lapsi samaistuu hänelle luetun kirjan tapahtumiin ja myötäelää kirjan sankarin tuntemia tunteita. Lapsi oppii myös rakentavia keinoja tunteiden säätelyyn ja kanavointiin omassa elämässään. (Heikkilä-Halttunen 2015, 39.) Tämä on tärkeässä asemassa myös adoptoitujen lasten kohdalla. Opinnäytetyönä tekemämme satukirjan avulla adoptoitu lapsi pystyy peilaamaan omaa tilannettaan, käyttämään kirjaa apuna pohdinnassaan ja voimauttavana tekijänä elämässään.

Lapsen ja vanhempien yhteiset kirjojen katselu-, sekä lukemishetket ovat monipuolisesti kehittäviä lapselle. Ne kehittävät niin tietojen käsittelyyn ja oivaltami-

seen liittyviä perustaitoja kuin kielitaitoa. Suurimmassa osassa kuvakirjoja käytetään monitasoista sekä rikasta kieltä, joka tukee sanavarastoa ja sitä kautta myöskin lapsen puheen kehitystä. Lapsi haluaa palata johonkin tiettyyn kirjaan aina yhä uudelleen, koska yksittäiset lastenkirjat usein täyttävät jotakin lapsen elämässä olevaa tiettyä tarvetta. Kirjat tukevat lapsen kasvua tuoden myös lapsen arkeen helpotusta ja vastauksia. Leikki-ikäisen suhtautuminen kirjoihin on hyvin tunnevaltaista. (Heikkilä-Halttunen 2015, 39.) Lapsen halu palata uudelleen lukemaansa kirjaan on yksi tärkeä syy siihen miksi haluamme, että tekemämme satukirja on oikea painettu kirja, eikä pelkästään verkosta saatavilla oleva e-kirja. Kirjahyllyssä näkyvillä oleva satukirja on paremmin lapsen saatavilla.

Näennäisesti litteä kuvakirjan kuva kehkeytyy mielikuvituksen ja leikin avulla kolmiulotteiseksi maailmaksi, johon lapsi pääsee kirjan avulla seikkailemaan. Kuvakirjassa, joka on hyvä, on jätetty riittävästi tilaa kerronnalle, joka on visuaalista eikä tekstissä kaikkea ole selitetty puhki. Kuvakirjassa, joka on toteutettu länsimaisen kuvaperinteen mukaan, seikkailu etenee vasemmalta oikealle. Kuvakirjaan tulevat hyvät asiat tulevat pääsääntöisesti vasemmalta ja vaikeudet, vaarat ja vastukset taas oikealta. Myös kuvakirjan tarinan päättymisestä on viimeisellä aukeamalla tietoisesti annettu vihje, josta näkyy, että kirjan päähenkilöiden liike on ikään kuin pysähtynyt ja heidät on sijoitettu kuvan keskelle. (Heikkilä-Halttunen 2015, 40–41.)

Lapsen pitää voida rakentaa satu mielessään sen kuvituksen avulla, koska varhaislapsuudessa kuvien merkitys on painoarvoltaan suurempi kuin tekstin merkitys. Kuvien tulisi olla värikkäitä ja selkeitä, koska silloin lapsi jaksaa keskittyä kerrottuun tarinaan paremmin, sekä muodostaa oman tarinansa sen kuvituksen kautta, vaikka ei luettavaa tarinaa pystyisi vielä sisäistämäänäkään. Lastensadussa tapahtumien olisi hyvä sijoittua arkielämään, ja tapahtumien olla lapsen itsensä elämässään kokemia, kuten esimerkiksi mummolassa vierailut, tarhamatkat, kotiaskareet ja kalareissut. Kuvittajan olisi osattava hyödyntää omaa mielikuvitustaan luodessaan sadun kuvitteellista maailmaa, sillä hänen on kyettävä ilmaisemaan tarina keinoilla, jotka ovat saduille ominaisia. (Lahtinen 2013.)

Väreistä lapset suosivat aina kolmen vuoden ikään saakka kirkkaita perusvärejä pastellivärien sijaan. He suosivat kirkkaista väreistä valoisia värejä kuten punainen, oranssi, pinkki ja keltainen. Kun lapset saavat päättää, he valitsevat mieluummin värikkään mustan sijaan. Alle esikouluikäiset lapset pitävät punaista mieluisana värinä. Kiinnostus kylmempiin väreihin kasvaa, kun lapset vanhenevat. (Adler 1999, 2–3.)

Aiheeksi kuvakirjaan kelpaa nykyään niin elämän kaikki ilmiöt kuin pienimmät yksityiskohdatkin. Nykypäivänä kuvakirjat tuovat myös pienen lapsen ulottuville koko universumin. Niiden avulla lapsi saa käsitteitä ja ne innostavat keskusteluun, joka voi tapahtua niin yhdessä aikuisen kanssa, kuin lasten keskenkin. Kuvakirjoissa, jotka ovat realistisia, käsitellään usein ohimeneviä ja harmillisia ongelmia. Monesti nämä käsiteltävät ongelmat ovat ongelmallisia juuri lapsen vanhemmille eikä lapselle itselleen. Kirjoissa, joita luetaan lapselle ääneen, on aina myös ulottuus, joka on hoivaava ja hoitava. Ne laajentavat lapsen käsitystä elämästä. Täsmäkirjoja on myös viime aikoina julkaistu paljon. Täsmäkirjat ovat lastenkirjoja, jotka auttavat, antavat ymmärrystä ja lohtua sekä apua konkreettisesti erilaisiin pitkäkestoisiin traumoihin ja arjen kriiseihin. Täsmäkirjojen julkaisijoina toimivat yleensä pienet järjestöt ja erikoiskustantamot, jotka ovat huomanneet tarpeen olemassa olon. (Heikkilä-Halttunen 2015, 49–56.)

Aikuisen tulee osata vaistota, milloin lapsi on valmis vaikeiden aiheiden käsitteelyyn ja työstämiseen. Tässä aikuiselta vaadittavia taitoja ovat herkkyyys ja myötäelämisen kyky. Käsitys lapsen kyvystä ottaa vastaan ja ymmärtää vaikeita, sekä rankkoja asioita on eri aikoina vaihdellut. Nykyisin pidetään tärkeänä, että lapsi työstää aikuisen kanssa vaikeita aiheita ja on niiden työstämiseen sekä kyvykäs että halukas. Kaikista traumaista ja kriiseistä ei pikkulapsille sopivia täsmäkirjoja ole kuitenkaan kirjoitettu, vaikka aihepiiri lastenkirjallisuudessa onkin todella laaja. (Heikkilä-Halttunen 2015, 56.)

Aikuiselle lastenkirjallisuus tarjoaa väylän, jonka avulla hän voi tutustua lapseensa paremmin, rikastaen samalla omaakin ajatteluaan. Keskustelut, joita kirja synnyttää tarjoaa myös tilaisuuden tutustua lapsen tapaan ajatella, aistia ja kokea, ympäristöään. Ne tarjoavat myös tilaisuuden tutustua siihen mitä lapsi näkee

ja pelkää. (Heikkilä-Halttunen 2015, 145.) Kuten aiemmin on todettu, adoptiosta puhuminen lapsen kanssa on äärimmäisen tärkeää. Yhdessä lukemalla ja keskustelemalla adoptiovanhempi saa paremman käsityksen lapsensa tavasta käsitellä adoptiota ja hänen mahdollisista peloistaan ja uskomuksistaan.

6 SATUKIRJA KOTIMAAN ADOPTIOSTA

Opinnäytetyömme on produktio, jonka tuotoksena syntyi satukirja kotimaan adoptiosta. Loimme sekä kirjan kuvituksen että tarinan itse.

6.1 Tavoitteet ja tarkoitus

Tavoitteenamme oli tehdä helposti lähestyttävä, lämminhenkinen satukirja kotimaan adoptiosta. Satukirja on suunnattu ensisijaisesti 3–5-vuotiaille kotimaasta adoptoiduille lapsille perheineen. Sen tarkoituksena on olla apuna lapsen oman adoptiotarinan käsittelyssä, sekä auttaa vanhempia adoptiopuheen ylläpitämisessä perheen arjessa helposti lähestyttävällä tavalla.

Satukirjan lisäksi teimme opinnäytetyöhömme tämän kirjallisen raportin. Raporttia varten etsimme tutkittua tietoa kotimaan adoptiosta, avoimen adoptiopuheen vaikutuksesta adoptoituun lapseen ja minäkuvan kehitykseen, saduista ja satujen vaikutuksesta lapsen kehitykseen, kuvallisen ilmaisun ja värien käytön merkityksestä, vanhemmuuden määritelmistä ja lapsen psykologisesta- ja sosiaalisesta kehityksestä 3–5 vuoden iässä. Pohjana satukirjan tekemisessä käytimme näitä tietoja, keskustelua Adoptioperheet ry:n työntekijöiden kanssa ja kokemusasiantuntijan, kotimaan adoptiovanhemman, kokemuksia.

6.2 Satukirjan teema ja juoni

Satukirjamme kertoo Kari ja Kerttu Korvapuustisen tarinan. Tarinan siitä, kuinka he saavat kauan odotetun oman lapsen kotimaan adoption kautta.

Kirjan teemana on avoimuus. Tällä tarkoitamme avointa adoptiopuhetta perheen sisällä. Kirjassa itsessään ei kuitenkaan suoranaisesti puhuta avoimuudesta tai sen merkityksestä, vaan siinä käsitellään Korvapuustisten perheen adoptiotarinaa kaikki adoption osapuolet, lapsi, biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat, huomioiden. Adoptiosta neuvotaan puhumaan avoimesti heti vauvaiästä alkaen, ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso (Tervonen-Arnkil 2015a, 378). Satukirjassa Korvapuustisen perheen adoptiotarina on kerrottu rehellisesti, ottaen huomioon kohderyhmään kuuluvan lapsen, 3–5 vuotta, ikätaso.

Adoptiovanhempien tulisi osata keskustella lapsen kanssa hänen taustastaan, vaikka taustasta olisi vain vähän tietoa tai siinä olisi jotain herkkäluontoista (Brodzinsky 2006, 14–15). Tarinaan on otettu mukaan adoptiolapsen syntymävanhemmat, sijaisperhe, jossa vauva on viettänyt ensimmäiset elinkuukautensa sekä adoptiota hoitanut sosiaalityöntekijä. Jokaisella lapsella on syntymävanhemmat, jotka kuuluvat hänen tarinaansa siitä huolimatta, onko syntymävanhemmista tietoja paljon vai vähän. Korvapuustiset osoittavat avoimuutta adoptiota kohtaan myös sillä, että he ovat kertoneet adoptiolapsen odotuksesta ystävilleen ja sukulaisilleen.

Pohdimme erilaisia vaihtoehtoja satukirjan juonta koskien ja päädyimme siihen, että halusimme esitellä yhden todenmukaisen tarinan lapsen odotuksesta kotiin saapumiseen. Näin satukirja toimii apuna sekä adoptiovanhempien että lapsen oman adoptiotarinan käsittelyssä. Tarina mukailee kokemusasiantuntijan omaa tarinaa perheellistymisestä kotimaan adoption kautta, mutta tarinan henkilöhahmot ovat fiktiivisiä ja tarinassa on yhdistettynä yleisiä piirteitä kotimaan adoption kautta perheellistymisestä.

Kirjan alussa esitellään tarinan pariskunta, Kari ja Kerttu Korvapuustinen, heidän kissansa Hassu ja Hupsu sekä heidän kotinsa. Otimme kirjaan mukaan seikkailemaan kissat Hassun ja Hupsun, koska halusimme, että kirjaa lukevalla lapsella olisi myös jotain itse adoptiotarinasta erillistä seurattavaa kirjan sivuilla. Kissat ovat kekseliäitä ja aina mukana siellä, missä tapahtuu. Ne seikkailevatkin kirjan sivuilla monenlaisissa puuhissa.

Kuva 1. Kanelikujalla omenapuiden katveessa oli pieni punainen talo. Siellä asuivat Korvapuustiset sekä heidän kaksi kirjavaa kissaansa, Hassu ja Hupsu.

Kuva 2. Kari ja Kerttu Korvapuustinen tykkäsivät kuopsuttaa pihamaatansa. He kasvattivat siellä tuoksuvia kukkasia ja meheviä vihanneksia. He leikkivät kissojensa Hassun ja Hupsun kanssa ja hellivät niitä. Lisäksi Korvapuustiset olivat kovia pyöräilemään. Mutta yksi asia heiltä puuttui. Kari ja Kerttu olivat kovasti toivoneet saavansa lapsen. Lasta ei kuitenkaan toiveista huolimatta ollut tullut.

Korvapuustisten esittelyn jälkeen kerrotaan, että he olivat toivoneet kovasti lasta, mutta sitä ei toiveista huolimatta ollut tullut. Seuraavaksi kirjassa selitetään lapsentasoisesti, mitä adoptio tarkoittaa ja kerrotaan, että myös Korvapuustiset toivovat adoptiolasta. Myös Korvapuustisten ystävät ja sukulaiset kyselevät eikö lapsesta vieläkään kuulu mitään. Pitkät odotusajat ja se, ettei adoptioprosessin kestoa voi etukäteen tietää tekevät odottamisesta haastavaa. Myös hakijoiden läheiset voivat pohtia, miksi lapsen saaminen kestää niin pitkään. (Adoptioperheet ry. Lupa.)

Kuva 3. Joskus vauva syntyy sellaiseen perheeseen, joka ei pysty hänestä huolehtimaan. Silloin vauva voidaan adoptoida perheeseen, joka kovasti toivoo omaa lasta. Korvapuustisetkin päättivät toivoo adoptiolasta. Joskus odotus voi kestää monta vuottakin, kun jokaiselle vauvalle halutaan löytää se juuri hänelle paras koti.

Lapsi oli kovin odotettu. Myös Korvapuustisten ystävät ja sukulaiset kyselivät malttamattomina eikö vielääkään kuulunut mitään lapsesta.

Kunnes eräänä päivänä Kerttu saa kauan odotetun puhelun, lapsiesityksen. Kertulta lähtee ilosta, onnesta ja jännityksestä jalat alta puhelun saapuessa ja hän rojahtaa tuoliin istumaan. Kun lapsiesitys saapuu, on se hyvin tunteellinen hetki. (Adoptioperheet ry. Lapsen hakeminen kotiin). Lapsiesityksen saapumista kuva-

taan usein tunnemyrskyksi (Högbacka 2009, 171). Tilanne voi tuntua jopa epätohtoiselta, asia, jota on kauan odotettu, on vihdoinkin totta. Samalla totuttu elämä muuttuu yhdessä hetkessä.

Kuva 4. Kunnes eräänä aamuna Kerttu Korvapuustisen puhelin pärähti soimaan. Ja sepäs ei kuulkaa ollutkaan mikään ihan tavallinen puhelu. "Teille olisi ihana pieni vauva!". Kerttu pyllähti istualleen. Hän ei ollut uskoa kauan odotettua uutista todeksi. "Kari Korvapuustinen, et voi ikinä uskoa mitä juuri tapahtui! "Meistä tulee äiti ja isä!"

Satukirjan nimi "Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta" on myös viite tavasta, kuinka lapsitieto kokemusasiantuntijallemme puhelimesta esitettiin. "Teille olisi ihana pieni poika / tyttö!". Kirjassa lapsen sukupuoli on muokattu neutraaliin sukupuolettomaan muotoon, vauva, jolloin siihen voi samaistua sekä kirjaa lukeva poika että tyttö.

Kuva 5. Korvapuustiset saivat nähdä valokuvan vauvasta. Se oli maailman IHANIN vauva!

Adoptiovanhemmat kutsutaan toimistolle kuulemaan lisää vauvasta (Reinikainen & Partanen 2014). Sosiaalitoimistossa tulevat vanhemmat näkevän valokuvan vauvasta ensimmäistä kertaa. Näin vauva saa kasvot ja mielikuva vauvasta muuttuu entistä todellisemmaksi. Valokuva on ensimmäinen konkreettinen todiste, että vauva on oikeasti olemassa ja nimetty juuri tälle perheelle (Högbacka 2009, 172).

Elämänsä ensimmäiset kuukaudet suuri osa kotimaan adoptiolapsista viettää asuen sijaisperheen kotona (Adoptioperheet ry. Lapsiesitys.). Vanhemmat saavat sijaisperheen yhteystiedot, jonka jälkeen he ottavat sijaisperheeseen yhteyttä sopiakseen, milloin voivat tulla vauvaa tapaamaan. Yleensä sijaisperheen luo lähdetään hyvin pian lapsiesityksen saamisesta, usein jo samana päivänä. Vauvaan käydään tutustumassa ja harjoittelemassa vauvan hoitamista yksilöllisesti.

Lapseen tutustumiseen on varattava riittävästi aikaa, jotta lapsi tottuu uusiin vanhempiinsa ja vanhemmat oppivat lapsen tavat (Reinikainen & Partanen 2014). Korvapuustiset lähtevät suoraan sosiaalitoimistosta katsomaan vauvaa sijaisperheeseen. He käyvät tutustumassa vauvaan ja harjoittelemassa hänen hoitamistaan useamman päivän ajan.

Kuva 6. Siinä se vauva nyt oli! Maailman suloisin vauva, joka tapitti silmät tarkkana Karia ja Kerttua. Ihan kuin se olisi heti tiennyt, että siinä nyt olivat äiti ja isä.

Adoptiovanhemmat hakevat yhteenkuuluvuutta lapseen etsimällä ja löytämällä samankaltaisuutta lapsen ja itsensä välillä (Högbacka 2009, 168 – 169). Adoptoitu lapsi usein miettii sitä keneltä hän näyttää, onko hän samannäköinen biologisen vanhempansa kanssa (Pösö 2003, 155). Näitä asioita voidaan myös ottaa puheeksi kirjan avulla. Vaikka perheellä ei olisikaan syntymävanhemman valoku-

vaa käytettävissään, voidaan lapsen kanssa yhdessä pohtia, onkohan hän esimerkiksi perinyt kauniit siniset silmänsä tai hymykuoppansa syntymä-äidiltään tai syntymäisältään.

Kuva 7. Vauva oli perinyt syntymä-äidiltään kauniit siniset silmät. Korvapuustiset näkivät vauvassa myös omia piirteitään.

Kirjassamme esiintyy myös lapsen syntymävanhemmat, koska he ovat olennainen tärkeä osa lapsen tarinaa. Kaikilla lapsilla on biologinen äiti ja biologinen isä, vaikka heistä ei olisi juuri mitään tietoja saatavilla. Satukirjan avulla tätäkin asiaa voidaan käsitellä. Adoptiotyötä tekevät sosiaalityöntekijät Päivi Partanen ja Heli Reinikainen painottavat, kuinka tärkeää lapselle on kertoa, että syntymävanhemman päätös luopua lapsesta ei johdu hänestä, vaan syntymävanhemman omasta elämäntilanteesta. Tieto usein helpottaa lapsen oloa ja samalla vähentää arvailua ja fantasiointia lapsen omasta taustasta. (Karhu 2013, 14.)

Kuva 8. Vauva oli kasvanut syntymä-äitinsä vatsassa. Vauvan syntymä-äiti ja syntymäisä eivät itse pystyneet pitämään vauvaa. Se ei johtunut vauvasta, vaan syntymävanhempien vaikeasta elämäntilanteesta. He toivoivat vauvan saavan parhaan mahdollisen perheen, joten he päätyivät adoptioon.

Kun vauva vihdoinkin saadaan kotiin, on se jännittävä ja tunteikas hetki. Läheiset saattavat haluta tulla heti katsomaan vauvaa ja onkin perheen päätettävissä haluavatko he heti vastaanottaa onnittelijat vai ensin tutustua vauvaan ja perheenä elämiseen omassa rauhassa. Meidän tarinassamme isovanhemmat tulevat heti vauvan kotiintulopäivänä häntä katsomaan, koska eivät millään malta odottaa vauvan, kauan odotetun lapsenlapsensa, näkemistä.

Kuva 9. Mummo ja pappa eivät millään malttaneet odottaa, vaan tulivat heti samana päivänä katsomaan vauvaa. Mummo meni onnesta aivan sekaisin. "Voi hyvä tavaton! Siis miten joku voikin olla noin ihana!" Pappa myhäili vieressä. Heidän pieni lapsenlapsensa.

Kirja päättyy siihen toteamukseen, että Korvapuustisista ja vauvasta on tullut perhe. Joskus perheen ulkopuoliset saattavat asiaa ajattelematta puhua siitä, kuinka adoptiovanhemmilla ei ole "oikeita lapsia" tarkoittaen biologisia lapsia, tai puhumalla lapsen "oikeista vanhemmista" tarkoittaen lapsen biologisia vanhempia. Haluamme tällä viimeisen sivun tekstillä todeta sen, että perhe voi muodostua muutoinkin kuin biologisen lapsen syntymän kautta, kuten adoptio- tai uusioperheissä.

Kuva 10. Sillä tavalla Korvapuustiset saivat lapsen, joka oli heille kaikkein rakkain koko maailmassa. Ja niin heistä tuli perhe.

6.3 Satukirjan suunnittelu

Ennen kuin aloitimme tekemään omaa satukirjaamme, perehdyimme tarjolla oleviin adoptiota käsitteleviin satukirjoihin, sekä lasten satukirjoihin yleensäkin. Siihen minkälaisia kirjoja on tarjolla ja kuinka ajankohtaista niiden asiasisältö on. Itse tarinan kerronnan tapaan ja sisältöön, sekä käytettyyn kuvitukseen ja sen luomaan tunnelmaan ja herättämiin mielikuviin. Etsimme tutkittua tietoa kotimaan

adoptiosta, avoimen adoptiopuheen vaikutuksesta adoptoituun lapseen ja minäkuvan kehitykseen, saduista ja satujen vaikutuksesta lapsen kehitykseen, kuvalisen ilmaisun ja värien käytön merkityksestä, vanhemmuuden määritelmistä ja lapsen psykologisesta- ja sosiaalisesta kehityksestä 3–5 vuoden iässä. Tämän tiedon pohjalta aloimme rakentamaan satukirjaa.

Kun opinnäytetyösuunnitelmamme sai hyväksynnän keväällä 2017, lähdimme työstämään satukirjan tarinan kulkua, sekä henkilöhahmoja. Teemaksi valikoitui avoimuus.

Ymmärrys avoimuuden ja lapsen oman taustan tuntemisen merkityksestä on lisääntynyt vasta lähivuosikymmeninä. Adoptiovanhempia kehoitetaan puhumaan adoptiosta heti lapsen saavuttua perheeseen, jotta adoptiosta ja siitä puhumisesta tulisi mahdollisimman luontevaa ja tuttua käsitellä. (Tervonen-Arnkil 2015a, 378 – 380.) Satukirjaa voidaan käyttää adoption käsittelyn apuna.

Päätettäväksemme tuli kuvitustavan valinta sekä kirjallisen kerronnan muoto. Tutustuimme kirjalliseen taustamateriaaliin syvemmän ymmärtämyksen saavuttamiseksi. Kävimme keskustelua Adoptioperheet ry:n kanssa valintoihin liittyen, ideoiden yhdessä satukirjan sisältöä. Lopulliset valinnat jätettiin kuitenkin meidän satukirjan tekijöiden päätettäväksi. Tarinan pohjana hyödynsimme toisen meistä opinnäytetyön tekijöistä kokemusasiantuntijuutta adoptioprosessista, sen etenemisestä ja herättämistä tunteista. Ideoinnissa ajattelimme tarvittaessa pyytää mielipiteitä myös muilta perheiltä, joissa on kotimaasta adoptoitu lapsi, mutta prosessin edetessä se ei kuitenkaan tuntunut tarpeelliselta.

Pohdimme olisiko satukirjan hahmot ihmisiä, eläimiä vai kenties mielikuvitushahmoja. Pohdintojen jälkeen päädyimme siihen ratkaisuun, että satukirjaan kotimaan adoptiosta sopivat parhaiten ihmishahmot, joihin lapsi voi samaistua. Eri vaihtoehtojen välillä pohdittuamme päädyimme siihen lopputulokseen, että satukirjan henkilönä oleva lapsi on iältään vauvaikäinen koko tarinan ajan. Tällöin lapsen sukupuolen ei tarvitse tulla esille ja näin sekä tyttö, että poika voi helposti

samaistua satukirjan lapseen. Valtaosa kotimaan adoptiolapsista saa adoptioperheen vauvaiässä, ja näin kirjaa lukeva lapsi voi hakea sadusta yhtäläisyyksiä omaan adoptiotarinaansa myös tätä kautta.

Seuraavaksi päätimme tarinan kulun, juonen, ja tekstien synnyttyä teimme tarinaan sopivan kuvituksen. Päätimme yhdessä henkilöhahmojen ulkonäön, luonteet, mahdolliset erityispiirteet, sekä nimesimme heidät. Halusimme perheelle jonkun hauskan ja mieleenpainuvan nimen ja näin perheen sukunimeksi valikoitui Korvapuustinen. Halusimme satukirjaan lapsille myös itse adoptiotarinasta hie-man erkanevaa huomioitavaa, jotain esinettä tai hahmoa, joka esiintyisi kaikissa kirjan piirroksissa. Näin perhe sai lopulta kaksi kissaa, jotka touhuavat kirjan sivuilla.

Mietimme myös tapahtumamiljöön ja sivun asettelun tarkasti. Meillä ei ole kummallakaan entuudestaan osaamista kirjan taittamisesta. Koimme helpoimmaksi toimivaksi ratkaisuksi asettaa tekstin siihen liittyvän kuvan alle. Kirjan kansikuvan valintaa myös pohdimme pidempään. Kansikuvan tulee olla houkutteleva ja lämmin. Kansikuvaksi valikoitui kuva, jossa Korvapuustiset näkevät ensimmäisen kerran vauvan valokuvan. Siinä kuvassa tiivistyi koko kirjan lämmينhenkinen tunnelma. Mietimme kirjalle osuvaa nimeä ja eri vaihtoehtojen joukosta suosikiksemme nousi nimi "Maailman ihanin vauva!". Nimestä tulee myös ilmetä, että kirja kertoo kotimaan adoptiosta, jotta se on helpommin löydettävissä. Kirjan nimeksi tuli siis kokonaisuudessaan "Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta".

6.4 Satukirjan toteuttaminen

Opinnäytetyömme suunnitelma hyväksyttiin keväällä 2017. Satukirjan tekstiosuuden kirjoittaminen aloitettiin syyskuussa 2017. Sen jälkeen tarina jäi mieleen hautumaan ja muotoutui vähitellen, tarinan raamit valmistuivat tammikuussa 2018. Opinnäytetyön käsikirjoitus hyväksyttiin toukokuussa 2018. Opinnäytetyö valmistui elokuussa 2018. Kuvitusta aloitettiin tekemään maaliskuussa 2018 ja se valmistui heinäkuussa 2018. Kuvia kirjaan tuli yhteensä 20. Satukirjan markkinointi voidaan aloittaa syyskuussa–lokakuussa 2018 ja kirja olisi tarkoitus saada myyntiin lokakuun–marraskuun 2018 aikana.

Menetelmänä satukirjan kuvituksen tekemisessä käytettiin akvarellikynätekniikkaa. Akvarellikynätekniikkaan päädyimme kokeilujen jälkeen. Sen pehmeä jälki ja kauniit murretut värit miellyttivät silmäämme ja niillä värittäminen oli myös käytännössä helppo toteuttaa. Kuvat hahmoteltiin aina ensin lyijykynällä hennosti, jonka jälkeen kuvien ääriviivat vahvistettiin teräväkärkisellä mustalla huopakärkikynällä. Kun ääriviivojen vahvistus oli tehty, väritettiin kuvat värimaailmaan sopivilla akvarellikynillä. Viimeisenä työvaiheena värit levitettiin veteen kostutetun siveltimen avulla halutun vahvuisiksi.

Halusimme toteuttaa satukirjan perinteisessä painetussa muodossa, jolloin satukirja on paremmin lapsen saatavilla kuin verkossa oleva e-kirja. Kirjan painokustantamoksi valitsimme Books on Demandin (B.O.D.). B.O.D.:n valitsimme sen helpon käytettävyyden vuoksi. B.O.D.:n verkkopalveluun rekisteröitiin asiakastili, jonka jälkeen sinne voi ladata oma kirja valmiiksi taitettuna painovalmiissa muodossa. B.O.D.:n verkkosivuilta löytyi ohjeet taittamiseen Word-tekstinkäsittelyohjelman avulla. Adoptioperheet ry ei pystynyt osallistumaan kirjan painattamiskustannuksiin. Tästä johtuen alun perin mietimme, että kirjasta kerättäisiin ennakotilaus, jonka hoitajana olisi toiminut Adoptioperheet ry. Tilaus olisi kerätty Adoptioperheet ry:n halukkailta jäseniltä ja satukirjasta mahdollisesti kiinnostuneilta yhteistyökumppaneilta.

Päädyimme kuitenkin lopulta ratkaisuun laittaa kirja B.O.D. palvelun kautta myyntiin, jolloin se on tarjolla useissa kotimaisissa verkkokirjakaupoissa sopimuskauden ajan. Sopimuskausi on vuoden pituinen ja halutessaan sitä voi jatkaa edellisen kauden päätyttyä. (Books on Demand 2018. Tuotteet ja hinnat.) Katsoimme tämän kaikkien osapuolten kannalta parhaaksi tavaksi toimia. Ennakkotilauksen kerääminen, laskutus ja edelleen toimittaminen asiakkaille olisi vaatinut Adoptioperheet ry:ltä suuren työpanoksen verrattuna henkilökuntaresursseihin. Lisäksi kirjan ostomahdollisuus asiakkaalle olisi ollut hyvin rajallinen. Verkkokauppaan myyntiin laitettaessa kirja on ostettavissa vähintään vuoden ajan.

Satukirjan tulevassa markkinoinnissa saamme hyödyntää Adoptioperheet ry:n omia kanavia, kuten Adoptioperheet lehti, järjestön omat verkkosivut ja Facebook sivut, heidän uutiskirjeensä. Kirjaa voitaisiin tarjota myös kunnan kirjastoihin, sekä kotimaan adoptiotoimijoille. Näihin omat resurssimme eivät kuitenkaan näillä näkymin riitä aikataulumme puitteissa.

Satukirja Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta on tämän opin-
näytetyön salattuna liitteenä. Tekijänoikeuksien perusteella emme julkaise satu-
kirjaa kokonaan oppinäytetyön liitteenä. Tekijällä on yksinoikeus teoksen myymi-
seen ja yleisölle levittämiseen (Tekijänoikeus.fi. Tekijänoikeuden sisältö). Pi-
dämme myös tärkeänä, että kirja hankitaan ja luetaan lapsen kanssa todellisena
painettuna kirjana, eikä vain printattuna kopiona tai älylaitteen ruudulta lukien.

6.5 Satukirjan arvioiminen

Tavoitteenamme oli tehdä helposti lähestyttävä, lämminhenkinen, satukirja ai-
heenaan kotimaan adoptio. Satukirja, joka on suunnattu ensisijaisesti 3–5-vuoti-
aille kotimaasta adoptoiduille lapsille perheineen. Sen tarkoituksena oli olla
apuna lapsen oman adoptiotarinan käsittelyssä, sekä auttaa vanhempia adop-
tiopuheen ylläpitämisessä tai lisäämisessä perheen arjessa helposti lähestyttä-
vällä tavalla.

Kun saimme satukirjan ensimmäisen version valmiiksi heinäkuussa 2018, lähetimme sen luettavaksi ja kommentoitavaksi kolmelle eri taholle. Kommentoijina toimivat Adoptioperheet ry:n työntekijät, yksi kotimaan adoptioperhe, sekä työuransa kirjojen parissa tehnyt ja kirjallisuutta harrastava kotimaan adoptiolapsen isoäiti. Koelukijoilta pyysimme vapaamuotoisen palautteen kirjasta. Koimme tämän kommentointikolmikon hyväksi yhdistelmäksi, joilta saimme rakentavaa palautetta asioista, joita emme olleet itse osanneet huomioida. Kiitokseksi kommentoinnista lahjoitamme koelukijoille valmiit painokset kirjasta, kun se on saatu tuotantoon.

Koemme satukirjan saavuttaneen tavoitteensa hyvin. Kirjasta koelukijoilta saamamme palaute oli positiivista. Saimme heiltä myös hyviä kehittämisideoita, joiden myötä kirjan käytettävyys vielä parani. Saimme muutosehdotuksia muuttamaan kirjan tekstiin liittyen, sekä lisättäväksi tekstin, joka kertoo adoptiosta. Kirjassa tarina ja kuvitus nivoutuu lämminhenkiseksi kokonaisuudeksi. Myös kuvitus on selkeää ja kertoo ilman tekstiäkin lapselle kirjan juonen.

Koimme saamamme palautteen hyödylliseksi. Kaikki palautteen antajat katsoivat kirjaa omasta näkökulmastaan, joten koimme saaneemme monipuolisesti kehittämis ehdotuksia kirjaamme. Saamamme palautteen mukaan satukirja oli sympaattinen ja sen teksti oli kaunista. Koelukijat pitivät myös kirjan värikkyystä ja sen kuvat olivat lasta kiinnostavia. Kirjan tarina kiinnosti lasta. Kuvista löytyi kiinnostavia yksityiskohtia, jotka herättivät keskustelua lapsen ja vanhemman välillä. Näin ollen katsomme, että tavoite helposti lähestyttävästä ja lämminhenkisestä kirjasta, joka auttaa adoptiopuheen ylläpitämistä ja lapsen adoptiotarinan käsittelemistä, toteutui. Myös kirjan kissat, Hassu ja Hupsu, kiinnostivat kuten oli tarkoitus. Sydäntämme lämmittävin palaute kirjasta oli kuitenkin se, että koelukija perheen lapsi pyysi saada kuulla sadun uudelleen, useamman kerran.

7 POHDINTA

Tutkimme opinnäytetyössämme teoratiedon kautta avoimen adoptiopuheen merkitystä adoptioperheen sisällä, sekä sadun ja kuvituksen merkitystä lapsen kehitykselle.

Tutkiessamme teoriaa selvisi, että perheen sisäisellä avoimella adoptiopuheella, tavalla käsitellä tai olla käsittelemättä adoptiota, on adoptoidulle suuri merkitys. Kun adoptiosta puhutaan perheen sisällä avoimesti ja lapsen kehitystaso huomioiden, ovat sen vaikutukset positiiviset adoptoidun identiteetin kehitykselle. Nämä vaikutukset yltyvät aina lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Tämä tuli esille myös Partasen (2014) Brodzinskyn (2006) tutkimuksista. Tutkimuskirjallisuudesta tuli myöskin hyvin esille se, kuinka merkittävää roolia sadut ja niiden lukeminen lapsille näyttelee. Satukirjan avulla lapsi pystyy käsittelemään vaikeitakin asioita ja tekemään sen parhaimmassa tapauksessa yhdessä vanhempansa kanssa, turvallisesti vanhemman sylissä istuen. Satujen merkityksestä lapsille kirjoitti kirjoissaan satujen tutkija Hilikka Ylönen (2007, 2008) ja hän kirjansa toimivatkin meille yhtenä kiinnostavimmista satuihin liittyvistä teorialähteistä.

Satukirjamme avulla, muiden keinojen ohella, adoptiopuhetta voidaan ylläpitää tai lisätä perheen sisällä. Lapsi voi hakea itse satukirjan kirjahyllystä halutessaan lukea sitä yhdessä vanhemman kanssa. Hän voi myös itsenäisesti selailla kirjaa ja elää sen tarinaa kuvitusta katselemalla. Lapselle saattaa herätä kirjaa lukiessa fantasioita omaa taustaansa tai syntymävanhempiaan kohtaan ja satukirjan lukuhetken ohella vanhemman onkin luontevaa keskustella lapsen kanssa näistä fantasioista. Kuten Brodzinsky (2006 14–15) kirjoitti, näin toimimalla adoptiovanhemmat pääsevät lähemmäs lapsensa henkistä- ja emotionaalista suhtautumista adoptiota koskien. Se myös epäsuorasti normalisoi lapsen uteliaisuutta perimäänsä kohtaan ja helpottaa avoimempaa kommunikaatiota.

Satukirjan kuvitus voi herättää lapsen mielessä kysymyksiä ja mielenkiintoa keskustella adoptiosta saattaa lisääntyä. Kun lapsi esittää mielessään heränneitä ky-

symyksiä vanhemmalle, voidaan asiaa pohtia yhdessä luontevasti kirjan kuvitusta ja tarinaa apuna käyttäen. Näin lapsi voi käsitellä adoptiota ja jäsentää omaa adoptiotarinaansa mielessään. Lapsi voi myös samaistua kirjan vauvaan tai hakea tarinasta yhtäläisyyksiä omaan adoptiotarinaansa. Kirjan avulla lapsi voi saada myös vertaistukea ja ymmärrystä siitä, että on olemassa muitakin adoptiolapsia, koska kaikilla adoptioperheillä ei välttämättä ole toisia adoptioperheitä tukiverkostossaan.

Satukirjamme sai koelukijoilta positiivista palautetta niin kuvituksesta kuin itse tarinastakin. Pohdimme kuitenkin, kuinka avoimesti koelukijamme rohkenivat antaa negatiivista palautetta kirjasta. Mahdollisuus siihen, että heillä olisi ollut enemmän sanottavaa on olemassa. Voi siis olla, että koelukijat halusivat olla hienotunteisia, eivätkä pahoittaneet meidän satukirjan tekijöiden mieltä ja siitä johtuen satukirjasta saatu palaute oli melkein pelkästään positiivista.

Satukirjalle kotimaan adoptiosta on tarvetta. Adoptioaiheiset satukirjat ovat pääosin kansainvälisen adoption kautta tulleville lapsille suunnattuja. Ne muutamat satukirjat, jotka soveltuvat myös kotimaisen adoption käsittelyyn ovat iältään ja osittain asia sisällöltäänkin vanhoja. Satukirjamme avulla perheet voivat ottaa helposti ja lapsen ikätason mukaisesti adoption puheeksi. Adoption tulisi olla luonteva osa lapsen elämää. Kirjaa lukemalla vanhemmat voivat myös viestittää lapselle, että adoptio on sallittu puheenaihe ja lapsi saa kysellä siitä aina halutessaan. Satukirjan voisi viedä myös lapsen päiväkotiin luettavaksi, jos adoptio ja sen käsittely siellä mietityttää. Aiheen käsittely ja sopivien sanojen löytäminen siitä puhumiselle onkin varmasti vaikeampaa aikuiselle kuin lapselle itselleen.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Hallasmaa, Launis & Lötjönen (2006) kirjoittavat, että eettiset pohdinnat liittyvät eri valintoihin, joita opinnäytetyön tekemisen eri vaiheissa on tehty ja siksi onkin tärkeää kuvata opinnäytetyössä itse työskentelyprosessi ja perustelut niiden valinnoille (Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä). Opinnäytetyömme tuotteena syntyvää satukirjaa tehdessämme olemme useaan otteeseen pohtineet sitä, mitä vaikutuksia valinnoillamme on. Ensimmäinen kovasti mietityttänyt asia oli satukirjassa kuvatun perheen saaman adoptiolapsen sukupuolen päättäminen. Olimme alun perin mieltäneet mielessämme kirjan lapsen tytöksi. Aikamme asiaa mietittyämme tulimme siihen tulokseen, että kuvaamme lapsen kirjassamme pelkästään vauvaikäisenä. Se, miksi päädyimme tähän lopputulokseen, oli halumme kunnioittaa yhteistyötahomme Adoptioperheet ry:n toivetta lapsen sukupuolettomuudesta. Adoptioperheet ry esitti toiveen, että lapsi olisi sukupuoleton, jotta häneen voisi helposti samaistua kumpaa vaan sukupuolta oleva lapsi. Koimme sen myös itse lopulta hyväksi ratkaisuksi, koska näin kirja palvelee mahdollisesti suurempaa lukijakuntaa.

Diakin osallistavan ja tutkivan kehittämisen oppaassa kerrotaan, että yksi merkki korkeatasoisesta työskentelystä on oman roolinsa kriittinen reflektointi.

Satukirjan tekemiseen kuuluvien työtehtävien jaossa mietimme tarkkaan omia vahvuuksiamme ja mielenkiintomme kohteita. Toisella meistä opinnäytetyön tekijöistä kirjoittaminen ja lukeminen on lähellä sydäntä ja hän kokee kirjoittamisen mielekkääksi ja antoisaksi. Kun taas toinen meistä on innostunut piirtämisestä ja siihen liittyvistä eri tekniikoista sekä niiden yhdistämisestä. Tässä opinnäytetyössä kumpikin on päässyt toteuttamaan ja haastamaan itseään. Olemme myös oppineet ottamaan rakentavaa palautetta toinen toisiltamme ja tehneet muutoksia työhömmme niiden perusteella.

Olemme myös joutuneet pohtimaan, kuinka kirjoitamme jostakin aiheesta tai mitä termejä työssämme käytämme asioista. Esimerkkinä pohdimme mitä termiä käyt-

täisimme biologisista vanhemmista satukirjassamme. Päädyimme termiin syntymävanhemmat, koska se on yleisesti käytetty termi biologisen vanhemman ohella, mutta avaa mielestämme paremmin käsitettä lapselle ja sopii paremmin satukirjaan.

Eettistä pohdintaa aiheutti myös se, kuinka esitämme lapsen syntymävanhemmat kirjassa. Miltä he näyttävät, esitämmekö jotain syitä ja jos niin mitä syitä, miksi he eivät itse voineet tai halunneet pitää vauvaa. Emme halunneet esittää vauvan biologisia vanhempia negatiivisessa valossa. Lapsen adoptioon antamisen syyt ovat aina painavia, eikä kukaan anna lastaan adoptoitavaksi ilman perusteellista harkintaa. Myös laissa on määrätty, että biologisella vanhemmalla tulee olla mahdollisuus harkita asiaa perusteellisesti. Biologisella äidillä on kahdeksan viikon harkinta-aika lapsen syntymästä, jonka aikana häneltä ei voida ottaa suostumusta lapsen adoptoitavaksi antamista varten (L22/2012). Biologiset vanhemmat ovat tärkeä osa lasta, hänen tarinaansa ja identiteettiään, vaikka hänellä on myös toiset vanhemmat, joiden hoidossa lapsi kasvaa ja jakaa arkensa.

Eettisyyttä kirjaa lukevan lapsen kannalta pohdimme satukirjaa tehdessämme jokaisen kuvan ja tekstin kohdalla. Halusimme että satukirjamme välittää lämpimän avoimen tunnelman, joka tukee kirjaa lukevan lapsen identiteetin kehitystä myönteiseen suuntaan. Samasta syystä halusimme ottaa kirjaan mukaan syntymävanhemmat ja sijaisperheen, koska he ja heidän kuulumisensa lapsen elämän alkutaipaleeseen, lapsen tietäminen heistä, ovat tärkeitä palasia lapsen identiteetin rakentumisessa.

7.2 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme perehtyneet adoptiota koskevaan teoriatietoon laajasti ja tämän myötä omaamme nyt vahvemman ammatillisen osaamisen adoptioperheitä kohdatessamme kuin aikaisemmin. Tämä tuo työskenteilyymme varmuutta ja tätä tietoa voimme jakaa myös muille työntekijöille omissa työyhteisöissämme.

Koimme opinnäytetyömme aiheen sekä mielenkiintoiseksi, että haastavaksi. Haasteena ja heikkoutenamme oli se, että kumpikaan meistä ei ole aikaisemmin tehnyt satukirjaa, eikä julkaissut painettavaa materiaalia. Näin ollen uuden oppimista, pohdittavaa ja selvitettävää riitti paljon. Olimme kuitenkin todella innostuneita aiheestamme, mikä teki opinnäytetyön tekemisen mielekkääksi. Tiedostimme jo ennalta, että kirjan kohderyhmä on kooltaan pieni. Sillä ei kuitenkaan ollut meidän kannaltamme suurta merkitystä, koska emme tavoitelleet kirjalla taloudellista voittoa. Satukirjamme saattaa kuitenkin olla sille pienelle kohderyhmälle tärkeä apuväline helpottamaan ja pitämään yllä avointa keskustelua adoptiosta perheen sisällä.

Vahvuudeksemme koimme toisen meistä opinnäytetyöntekijöistä kiinnostuksen kuvalliseen ilmaisuun ja toisen kiinnostuksen kirjalliseen ilmaisuun. Vahvuudeksi katsoimme myös toisen meistä kokemusasiantuntijuuden adoptiovanhemmuudesta ja kotimaan adoptioprosessista. Toisaalta tämä toi myös haasteita prosessiin, koska monista adoptioon liittyvistä asioista, joista kokemusasiantuntijalla oli muistinvaraista tietoa, oli haastavaa löytää tutkittua faktatietoa opinnäytetyötä varten. Vahvuudeksi koimme myös toisen meistä opinnäytetyöntekijöistä päiväkodissa 3–5 vuotiaiden lasten parissa työskentelyn tuoman kokemuksen ja tiedouden. Vahvuudeksi katsomme myös hyvän yhteistyökumppanin, Adoptioperheet ry:n, saamisen mukaan projektiin.

Tämän opinnäytetyön tekemisen myötä on mielissämme vahvistunut tieto siitä, että kun työskentelee perheiden kanssa, tulee olla tietoinen, että kaikki perheet

ovat ainutlaatuisia. Avoin vuorovaikutus perheen kanssa luo turvallisen ja luotettavan pohjan tehdä yhteistyötä. Kun esimerkiksi varhaiskasvatukseen tulee lapsi, joka on tullut perheeseensä adoption kautta, tulee varhaiskasvatuksen työntekijän keskustella perheen kanssa avoimesti myös adoptioasioista. Näin varmistetaan se, että myös lapsen tulevassa ryhmässä ollaan tietoisia siitä, kuinka perheessä meinataan keskustella tai on jo keskusteltu adoptioon liittyvistä asioista, sekä osataan edetä asiassa perheen toiveiden mukaisesti.

Opinnäytetyön tekemisen myötä myös itse adoptioprosessi on tullut meille tutummaksi. Ammatillisesti onkin mielestämme hyvä tietää, että prosessina adoptio voi välillä edetä hitaasti tai sitten todella nopeasti. Tällöin on hyvä osata tukea perheen toisia lapsia ja myös vanhempia ymmärtämään uuden perheenjäsenen tullen myötä tapahtuvia muutoksia perheessä. Tekemämme satukirjamme auttaa vanhempia käsittelemään asiaa lasten kanssa.

Opinnäytetyötä tehdessämme perehdyimme myös laajasti satujen merkitykseen lapsille ja siihen, kuinka niiden avulla voidaan lapsen kanssa käsitellä hänelle hyvin vaikeitakin asioita. Selkeät värikkäät kuvat helpottavat lasta ylläpitämään mielenkiintoa satuun ja herättämään kysymyksiä, joiden avulla asiasta voidaan keskustella luontevasti. Satujen lukemiseen tulee löytää rauhallinen tila ja hetki niin päiväkodissa kuin kotonakin.

Kotimaan adoptiosta kertovan satukirjan tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Se on antanut meille rohkeutta kokeilla uutta ja tarttua haasteisiin.

LÄHTEET

- Adler, L. M.A. (1999). *Responding To Color*. Extension Specialist for Home Furnishings 1/99 Color fs4.wpd. University of Kentucky, College of Agriculture. Saatavilla <http://www2.ca.uky.edu/hes/fcs/factshts/hf-lra.151.pdf>
- Adoptioperheet ry. (2018.) *Edunvalvonta. Perhevapaauudistus*. Saatavilla 8.5.2018 <http://www.adoptioperheet.fi/perhevapaauudistus>
- Adoptioperheet ry. *Adoptiopolku*. Saatavilla 18.5.2018 <http://www.adoptioperheet.fi/adoptiopolku>
- Adoptioperheet ry. *Tietoa. Usein kysyttyä*. Saatavilla 19.5.2018 <http://www.adoptioperheet.fi/usein-kysyttya>
- Adoptioperheet ry. *Yhteistyötahot*. Saatavilla 21.5.2018 <http://www.adoptioperheet.fi/yhteistyotahot>
- Adoptioperheet. *Yhteistiedot*. Saatavilla 29.4.2018. <http://www.adoptioperheet.fi/yhteistiedot>
- Barbosa-Ducharne, M. & Soares, J. (2016). *Process of adoption communication openness in adoptive families: adopters' perspective*. (Tutkimus. Do Porton yliopisto. Portugali). Saatavilla http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0102-79722016000106103
- Books on Demand. *Tuotteet ja hinnat*. Saatavilla 31.7.2018 <https://www.bod.fi/kirjailijat/kirjan-julkaisu/tuotteet-ja-hinnat.html>
- Brodzinsky, D. (2006). *Family Structural Openness and Communication Openness as Predictors in the Adjustment of Adopted Children*. *Adoption Quarterly*, 9:4, 1 – 18. Saatavilla http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J145v09n04_01
- Gerris, J. (1994.) *Perhearvot vanhempien silmin: perhe-elämän ja lastenkasvatuksen arvoperustaiset mallit*. Teoksessa J. Virkki (toim.) *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. (144 – 162). Juva: Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus ja Werner Söderström Osakeyhtiö.

- Gothóni, R. Hyväri, S. Karjalainen, A-L. Kivirinta, M. Kolkka, M & Vuokkila-Oikonen, P. (2016). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä*. (Diak opetus 2). Saatavilla <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Haarakangas, K. (2011). *Voimistava läsnäolo*. Juva: Bookwell Oy.
- Heikkilä-Halttunen, P. (2015). *Lue lapselle: opas lasten kirjallisuuskasvatukseen*. Keuruu: Atena Kustannus Oy.
- Helsinki: Kustannus oy Duodecim.
- Helsingin kaupunki. *Kansainvälinen adoptio*. Saatavilla 28.7.2018. <https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/perho/adoptio/kv-adoptio>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Saravaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Porvoo: Bookwell Oy.
- Huttunen, J. (2012). *Väestöliitto. Perheaikaa.fi. Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä*. Saatavilla 30.4.2018 <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/arki-kuntoon/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa/>
- Högbacka, R. (2009). *Ikioma lapsi vieraasta maasta. Yhteisyys ja erot kansainvälisissä adoptioperheissä*. Teoksessa R. Jallinoja (toim.) *Vieras perheessä*. (162 – 190). Tampere: Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Interpedia (2018). *Kansainvälinen adoptio. Adoptio. Adoptioprosessi*. Saatavilla 17.5.2018 <https://interpedia.fi/kansainvalinen-adoptio/adoptio/adoptioprosessi/>
- Kalland, M. (2003). *Menetysten läsnäolo vuorovaikutuksessa: varhainen adoptio ja sen hoito*. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus*. (204 – 219). Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Karhu, R. (2013). *Askelmerkkejä avoimuuteen, adoptiosta puhuminen kotimaan adoptioperheissä*. *Adoptioperheet* 2013 (3), 13 – 15.
- Kehitysyhteistyön kattojärjestö. *Jäseninfo ja palvelut. Jäsenrekisteri. Adoptioperheet ry*. Saatavilla 29.4.2018. <https://www.kepa.fi/jaseninfo-palvelut/jasenrekisteri/Adoptioperheet+ry>
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). *Pienen lapsen sosiaalisuus*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

- L22/2012. *Adoptiolaki*. Saatavilla 11.7.2018 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>
- Lahtinen, M. (2013). *Lasten satukirjan kirjoittaminen ja kuvittaminen*. (Opinnäytetyö, Karelia ammattikorkeakoulu, Muotoilun koulutusohjelma). Saatavilla <http://www.theseus.fi/handle/10024/60772>
- Lonka, K., Hakkarainen, K., Ferchen, M. & Lautso, A. (2006). *Psykologia! Ihmisen kasvu ja kehitys*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Lyytinen, P. & Lyytinen, H. (2003). *Tiedollinen kehitys lapsuudessa*. Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. (87–120). Helsinki: WSOY.
- Maunumaa, A-L., Rauhala, O. & Simojoki, A. (1999). *Pähkinänsydän. Ohjaajan opas*. Helsinki: Tammi.
- Monimuotoiset perheet. *Verkosto ja järjestöt. Adoptioperheet ry*. Saatavilla 29.4.2018. <https://monimuotoisetperheet.fi/jarjestot/adoptioperheet-ry/>
- Moser, E. (1989). *Palleroinen pienen pieni norsunpoikanen*. WSOY.
- Mäkelä, M-L. (2003). *Kirjavinkkari kirja*. Helsinki. Gummerus.
- Mäki, S. & Kinnunen, P. (2005). *Lapsi ja nuori sadun peilissä*. Teoksessa Mäki S. & Linnainmaa T.(toim.) *Hoitavat sanat. Opas kirjallisuusterapiaan* (s.26-52). Helsinki: Duodecim.
- Nurmi, J-E. Ahonen, T. Lyytinen, H. Lyytinen, P. Pulkkinen, L & Ruoppila, I. (2014). *Ihmisen psykologinen kehitys*. 2014. Jyväskylä: PS-kustannus, (15 – 51).
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilen, M. (2010). *Lapsen Aika*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Saatavilla 20.5.2018 <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Partanen, P. (2014). *Avoimuus ja perhesiteet adoptoitujen elämässä*. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja nro 25. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus. Saatavilla <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/adoptioneuvonta/>

- Pasanen, K. & Pärssinen-Hentula, I. (2011). *Adoptiolapsen ja hänen vanhempiensa vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen* (s.217-235) Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Helsinki: WSOYpro Oy.
- Pasanen, K. & Tervonen-Arnkil, K. (2013). *Avoimuutta adoptioon – yhteys voi säilyä. Teoksessa Adoptio –lapsen etu?* (s.51-87) (toim. Timonen, P.). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Pelastakaa Lapset. *Työmme kotimaassa. Adoptiot. Adoptioneuvonta.* Saatavilla 4.5.2018 <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/adoptioneuvonta/#menu>
- Pelastakaa Lapset. *Työmme kotimaassa. Adoptiot. Kansainvälinen adoptiopalvelu. Adoptioprosessin vaiheet.* Saatavilla 20.5.2018 <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/kansainvalinen-adoptiopalvelu/adoptioprosessin-vaiheet/>
- Peterson, R. (2009). *Families First-Keys to Successful Family Functioning: Communication.* Virginia State University. Saatavilla 31.8.2018 <https://pubs.ext.vt.edu/350/350-092/350-092.html>
- Pösö, T. (2003). *Adoptio perhesuhteiden uudelleenjärjestelynä.* Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä.* (140 – 158). Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Reinikainen, H. & Partanen, P. (20.5.2014). *Mitä on kotimainen adoptio?* [Luentotalenne] Väestöliitto. Perheaikaa.fi. Saatavilla: <https://www.perheaikaa.fi/nettiluennot/lapsi-toiveissa/luento:1750/>
- Salo, S. (2003). *Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana.* Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle.* (44–77). Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. (2015). *Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta.* (23-32) (toim. Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K.) Tallinna: Kustannus Oy Duodecim.
- Tekijänoikeus.fi. *Tekijänoikeuden sisältö.* Saatavilla 10.8.2018 <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/sisalto/>

- Tervonen-Arnkil, K. (2015a). *Elämäkirjoja - Tavoitteena hyvä adoptio. Teoksessa Annetaan hyvään kotiin Adoptio elämän osana* (s.375-386) (toim. Vantti, M.) Tampere: Tammerprint Oy.
- Tervonen-Arnkil, K. (2015b). *Adoption avoimuus. Teoksessa Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta.* (50–69) (toim. Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K.) Tallinna: Kustannus Oy Duodecim.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2011). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Helsinki: Tammi.
- Valkonen, L. (1995). *Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonuorten vanhempi-suhteet.* Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vilkko-Riihelä, A. (2006). *Psyyke. Psykologian käsikirja.* (1.-4. painos). Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Ylönen, H. (2007). *Satulaivan matkassa - sadut lapsen apuna erotessa.* Helsinki: Suomen kasvatus ja perheneuvontaliitto ry.
- Ylönen, H. (2008). *Sadut hoitavat.* Teoksessa M. Oranen, A. Tiainen, E. Lehtinen H. Ylönen (toim.) *Satuviitta* (s.4-7). Helsinki: Tekijät ja Ensi- ja turvakotien liitto.

LIITTEET

Liite 1 Maailman ihanin vauva! Satukirja kotimaan adoptiosta (salattu)